

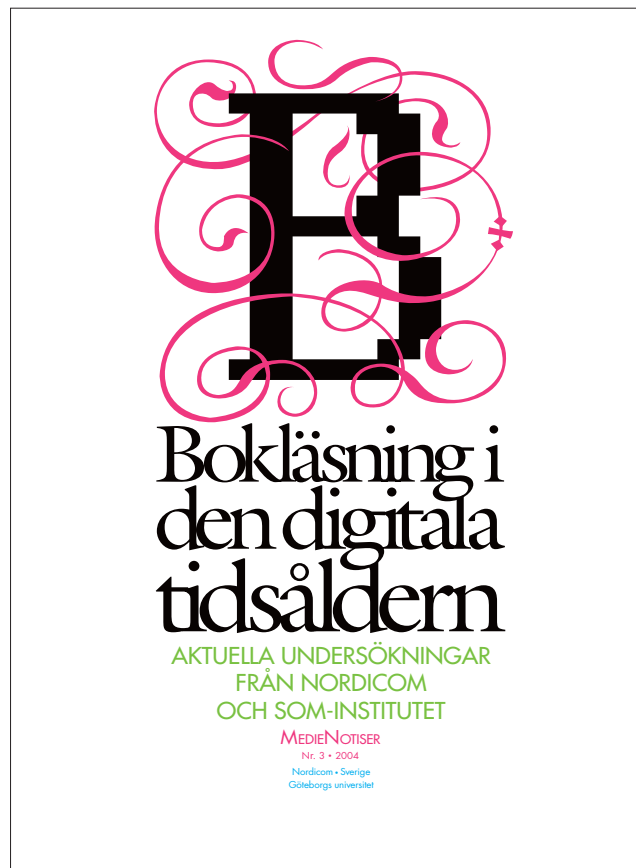
Läsa och bläddra

Resultat kring bokläsning från
SOM-undersökningen 1988-2003

Rudolf Antoni

SOM-Institutet
Göteborgs universitet

Utdrag ur boken:

Innehåll

1. Inledning	105
2. Bokläsning	105
Trender i ett långsiktigt perspektiv	106
3. Bokläsaren	107
Kvinnor och män	107
Unga och gamla	108
Lågutbildade och högutbildade	108
Arbetare, tjänstemän, företagare och akademiker	109
Stad och landsbygd	110
4. Boken	111
Böcker i hushållet	111
Hur införskaffas böcker?	112
Vad är viktigt vid bokköp?	114
Pocketböcker och andra böcker	117
Läsning av olika genrer	119
Attityden till bokläsning	122
Varför läser de inte?	124
Föränderliga vanor	127
5. Sammanfattning	133
Bilaga 1: Tabeller	136
Bilaga 2: SOM-undersökningen 1986-2003	180

1. Inledning

I januari 2002 sänktes momsen på böcker från 25 procent till 6 procent. För att följa och granska effekterna av detta tillsattes Bokpriskommissionen med syfte att dels verka för att momssänkningen faktiskt resulterade i billigare böcker och dels att informera allmänheten om effekterna av momssänkningen. Utöver detta skulle Bokpriskommissionen även verka för ett ökat läsandet i alla grupper. Denna studie är genomförd på uppdrag av Statistiska centralbyrån för Bokpriskommissionens räkning för att studera hur bokläsningen i Sverige har utvecklats mellan 1988 och 2003 samt att belysa bokläsningens karaktär och villkor i början av 2000-talet – i momssänkningens kölvatten. Studien bygger på data om den svenska allmänhetens bokvanor insamlade inom ramen för den nationella SOM-undersökningen. Det handlar dels om en analys av en längre tidsserie om bokläsning, dels om ett antal nya frågor ställda inom ramen för undersökningarna 2002 och 2003. Den nationella SOM-undersökningen är en årlig, riksrepresentativ studie av den svenska allmänhetens syn på samhälle, opinion och medier. Den genomförs sedan 1986 av SOM-institutet vid Göteborgs universitet, som är en undersökningsorganisation etablerad av Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutet och Förvaltningshögskolan.

SOM-institutets intresse för studier av läsning har sin bakgrund i ett stort antal läsarundersökningar genomförda sedan början av 1970-talet. De äldre studierna var främst inriktade på dagspress, men sedan SOM-undersökningen startade har inriktningen breddats och 1988 inkluderades en årligen återkommande fråga om bokläsning. Undersökningarna har efter hand breddats med andra medie- och kulturvanor, i huvudsak ställda inom ramen för projektbidrag. De särskilda frågorna om bokläsning i SOM-undersökningen 2002 och 2003 är exempel på detta.

2. Bokläsning

När den första litteraturen skrevs ner var syftet till en början inte att den skulle spridas utan att den skulle bevaras. De äldsta egyptiska skrifterna har man funnit i gravar där ingen haft tillgång till dem på tusentals år. Sånger och berättelser spreds ursprungligen muntligt och så även idéer, nyheter och kunskap. Boken gav dessa berättelser och tankegångar ökad livskraft och sett ur ett historiskt perspektiv har mången gång ett enda skrivet verk påverkat hur vi ser på vår omvärld idag samt hur denna värld faktiskt ser ut. Tänk dig en värld utan Homeros *Iliaden* och *Odysseen* och Marx *Das Kapital*, utan Freuds *Die Traumdeutung* (drömydningen) och Harriet Beecher Stowes *Uncle Toms Cabin*. Listan över skrivna verk som på ett eller annat sätt har förändrat världen kan göras oändlig. Med detta i åtanke kan det verka självklart att boken, detta oerhört mäktiga medium, skulle inneha en särskild plats bland övriga former av medierad kommunikation. Så är dock inte fallet. Bokens död har proklamerats många gånger i historien. Bara under de senaste decennierna har i tur och ordning televisionen, videon, dataspelet och Internet beskrivits som bokläsningens dödgrävare. Men boken lever vidare. Även om medierna hopar sig kring oss och vår livsstil kräver en allt snabbare konsumtion av både nöjen och information finner boken sin plats. Se bara till den uppståndelse Naomi Klein väckt på senare år med boken *No Logo* och Michael Moore med *Stupid White Men*. Människor kommenterar och kritiserar sin samtid och väljer alltså boken som forum för sina åsikter.

Samtidigt är det uppenbart att andra medier faktiskt har kommit att konkurrera med boken om både vår tid och vårt intresse. Det finns därför trots allt anledning att följa bokläsningens förändring över tid, inte minst mot bakgrund av vad som idag sker inom bokutgivningen i Sverige. De senaste åren

har förlagen kommit att satsa på att snabbt producera framgångsrika böcker i billiga pocketutgåvor. Samtidigt har dessa pocketböcker tagit ett rejält steg bort ifrån sin traditionella roll. Från bokhandelns hyllor har den nya pocketboken flyttat till snabbkonsumtionens absoluta frontlinje. Pocketböcker köps numera på språng på tågstationer och flygplatser, i livsmedelsbutiker och kiosker. Kanske är detta ett naturligt skede i bokens utveckling, eller så är det helt enkelt en nödvändighet med tanke på konkurrensen. Man kan inte göra boken snabbare att läsa, men man kan göra den snabbare att köpa. Ytterligare en viktig förändring för boken och dess läsare kom att gälla vid årsskiftet 2001-2002. Bokmomsen sänktes och således även priset på böcker. Boken har alltså under de senaste åren genomgått en ordentlig ansiktslyftning och blivit lättare, snabbare och billigare. Men vem är det som läser böcker idag och i vilken utsträckning? Har de senaste årens förändringar på bokmarknaden påverkat våra vanor eller håller boken på att förpassas till det förflutna som ett historiskt fenomen som en gång hade makten att förändra världen?

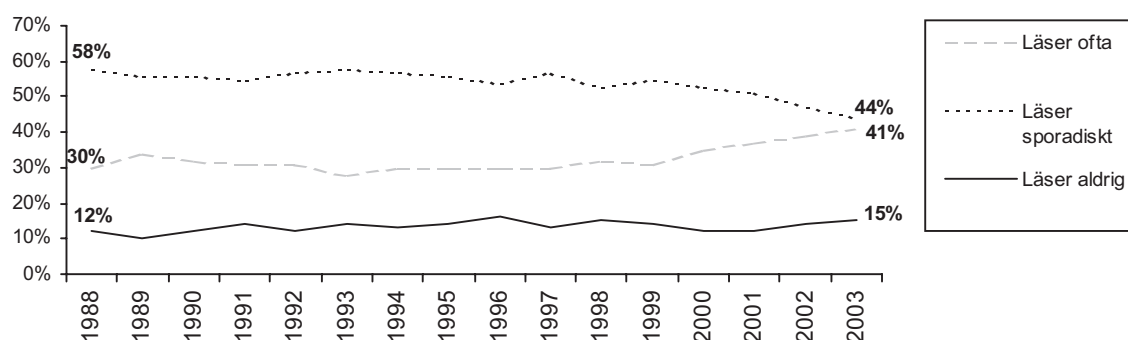
I det följande redovisas först de långsiktiga trenderna i bokläsningen bland allmänheten i stort och sedan hur förändringarna sett ut i olika grupper. Det som i detta avsnitt avses med bokläsning gäller all typ av bokläsning, både skönlitteratur och facklitteratur. Därefter följer en mer detaljerad beskrivning av bokläsningen i början av 2000-talet, i momssänkningens kölvatten där även läsandet av olika typer av böcker belyses.

Trender i ett långsiktigt perspektiv

De flesta svenskar läser böcker något så när regelbundet. Men det finns ändå en grupp som i huvudsak ligger utanför bokmarknaden – de som inte läst någon bok under det gångna året. År 2003 uppgick de till 15 procent. Att ungefär en sjundedel inte läser böcker är ett fenomen som sträcker sig bakåt i tiden till slutet av 1980-talet. Under årens gång har andelen icke-läsare något år varit färre och något år fler. Den högsta andelen av befolkningen som sagt sig aldrig läsa någon bok uppmättes 1996 (16 procent).

Förhållandet har dock förändrats mellan de som säger sig läsa ofta (någon eller flera gånger per vecka) och de som säger sig läsa mer sporadiskt (någon gång per år men mer sällan än någon gång per vecka). 1988 var det 30 procent som läste ofta och 58 procent som läste sporadiskt. 2003 är det istället 41 procent som läser ofta och 44 procent som läser sporadiskt. Detta innebär att de som säger sig läsa böcker gör det mer frekvent 2003 än 1988. Den främsta ökningen av bokläsningen har skett under de senaste åren, 1999 till 2003, då de sporadiska läsarnas antal sjönk med 11 procentenheter och andelen som ofta läser böcker ökade med motsvarande 10 procentenheter. (se figur 1 och tabell 1)

Figur 1. Andel bokläsare i Sverige 1988-2003 (procent)

Kommentar: Kategorin Läser aldrig består av de som svarat Ingen gång. Med Läser sporadiskt menas läsning mellan någon gång per år och en gång i månaden. Läser ofta innebär minst en gång per vecka.

Om de som läser ofta ytterligare finfördelas dels på de som läser någon gång per vecka och de som läser flera gånger per vecka så är det dessutom den sistnämnda gruppen som främst står för denna ökning. I SOM-undersökningen ställdes 2002-2003 även frågan om man har tagit del av en bok under gårdagen. På detta svarade 49 procent 2002 och 44 procent 2003 att de hade tagit del av en bok under gårdagen. (se tabell 2) Om man sänker kravet på vad som kan kallas regelbunden bokläsning till att läsa någon bok minst en gång per månad blir det tydligt att det är en ganska så stabil andel av befolkningen, drygt hälften, som kan kallas regelbundna bokläsare. Även här ser vi dock en ökning från millennieskiftets 50 procent till 57 procent 2003. (se tabell 3)

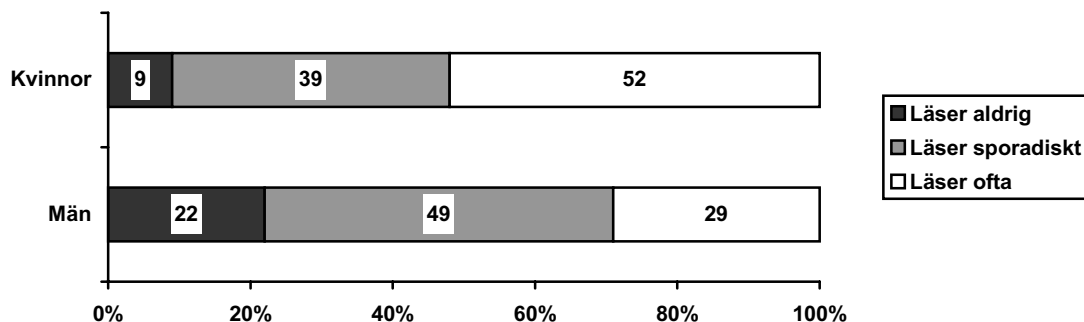
3. Bokläsaren

I detta kapitel kommer bokläsarna att analyseras mer ingående. För att bättre belysa vilka det är som läser olika mycket måste vi utgå från de bakgrundsfaktorer som kan tänkas påverka läsningen. Det man traditionellt brukar ta med är den svarandes kön, ålder, utbildning och sociala klass. I detta fall kommer även bokläsandet att studeras utifrån den typ av boendeort den svarande har uppgivit, till exempel om det är ren landsbygd eller storstad, för att se om detta kan vara av betydelse.

Kvinnor och män

Skillnaden mellan mäns och kvinnors bokläsande är traditionellt stor. Kvinnor läser böcker i klart större utsträckning än män. Bland både män och kvinnor har dock de sporadiska läsarna under perioden 1988-2003 i viss utsträckning övergått till att läsa oftare. För männen innebär detta en ökning i andelen som läser ofta från 21 till 29 procent. Bland kvinnorna innebär motsvarande förändring en ökning på 17 procentenheter från 35 procent 1988 till 52 procent 2003. Andelen icke-läsare har både bland män och kvinnor varierat mycket från år till år, dock utan att uppvisa några tydliga tendenser. Men skillnaden mellan könen är mycket stor. 2003 är det 9 procent av kvinnorna och 22 procent av männen som aldrig läser någon bok, en skillnad på 13 procentenheter. (se figur 2 och tabell 4) Om man ser till andelen regelbundna bokläsare, som läser minst en gång per månad, är skillnaden 26 procentenheter. Av männen är 44 procent regelbundna bokläsare och av kvinnorna är det 69 procent. (se tabell 5)

Figur 2. Andel bokläsare bland kvinnor och män 2003 (procent)

Unga och gamla

Den största andelen bokläsare återfinns i de yngre åldersgrupperna 15-19 och 20-29 år och andelen icke-läsare ökar gradvis från de yngsta till de äldsta. Detta innebär dock inte att det är de yngsta som läser mest. Trots att det är i dessa grupper den lägsta andelen icke-läsare återfinns är de flesta av de mellan 15-29 år sporadiska bokläsare (52 procent 2003). Bokläsandet ser dock likartat ut i en så stor åldersspridning som 30-85 år. Drygt 40 procent av dem läser ofta böcker och ungefär 40 procent läser sporadiskt 2003. Flest som aldrig läser några böcker återfinns i de övre åldersgrupperna (mellan 17 och 21 procent av de mellan 50-85 år 2003). När det gäller bokläsningsvanor är de generella tendenserna således att de flesta unga läser böcker men inte lika ofta som de över 30 år. I åldrarna över 30 år förefaller bokläsningsvanorna vara ganska etablerade. (se tabell 6)

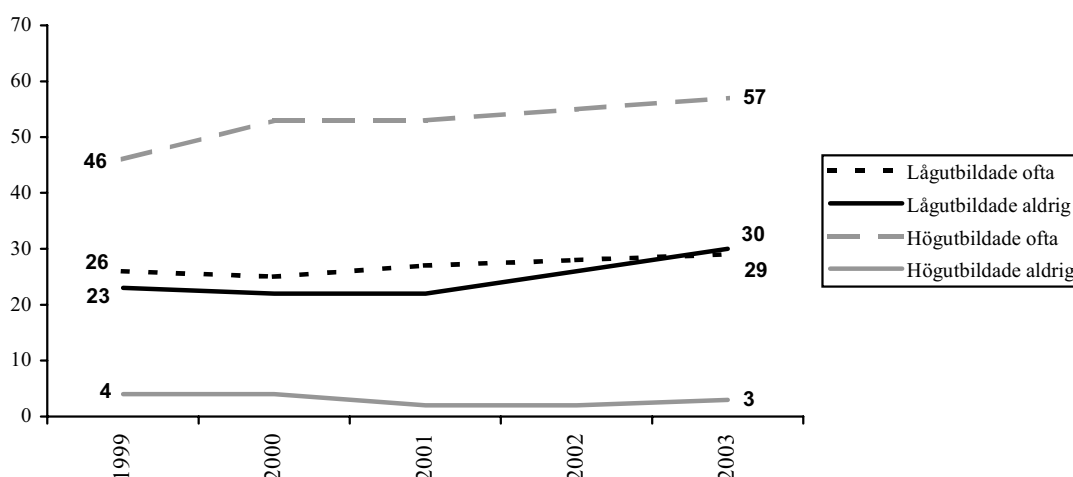
Förhållandet mellan olika åldersgruppers bokläsande har varit ganska stabilt under perioden 1988-2003. För samtliga åldersgrupper har det skett en gradvis minskning bland de som läser böcker sporadiskt till fördel för de som ofta läser böcker. Den högsta andelen icke-läsare i den stora mellangruppen 20-69 år uppmättes 1996 bland de mellan 50 och 59 år och var då 21 procent. Minsta andel icke-läsare återfinns i den yngsta åldersgruppen 15-19 år, där de som aldrig läser böcker stadigt har utgjort mellan 6 och 10 procent över åren. Men andelen frekventa bokläsare i åldern 15-19 har mellan 2002 och 2003 tagit ett rejält kliv uppåt från 29 procent till 39 procent. Samtidigt som åldersgrupperna 20-29 och 60-69 utmärker sig 2003 genom att andelen frekventa bokläsare minskar jämfört med året innan.

För den yngsta gruppen 15-19 år är det som sagt den sporadiska bokläsningen som dominerar över åren med strax över 60 procents andel och ett högsta uppmätt värde på 76 procent 1992. Samtidigt som andelen sporadiska läsare stiger syns en svacka bland de som läser ofta i denna åldersgrupp under perioden 1992-1994. Med andra ord är det många av de som tidigare läste ofta som då läser mer sporadiskt. I åldersgruppen 60-69 har den största ökningen i andelen frekventa bokläsare skett sedan 1988 (18 procent).

Lågutbildade och högutbildade

Även utbildningsnivå har stor påverkan på i vilken utsträckning vi läser böcker. Lågutbildade läser minst och högutbildade läser mest. 2003 är det 30 procent av de lågutbildade som uppger att de aldrig läser böcker och 29 procent som säger sig läsa ofta. Bland de medellågt utbildade är förhållandet 16 procent mot 36. Av de med medelhög utbildning är det 9 procent som aldrig läser och 48 procent som läser ofta. Bland de högutbildade är det endast 3 procent som aldrig läser böcker och 57 procent som läser ofta (se tabell 7). Sett till den senaste tidens utveckling, 1999-2003 då bokläsandet generellt sett har ökat, är det i mellangrupperna som den största ökningen har skett (13-15 procentenheter fler som läser ofta). Även bland de högutbildade har det frekventa bokläsandet ökat markant – med 11 procentenheter. Bland de lågutbildade ser dock de senaste årens utveckling helt annorlunda ut. Andelen som ofta läser böcker ökar endast med 3 procentenheter och till skillnad från samtliga övriga grupper ökar andelen icke-läsare med 7 procentenheter (se figur 3).

Figur 3. Andel bokläsare bland låg- och högutbildade 1999-2003 (procent)

Arbetare, tjänstemän, företagare och akademiker

För de flesta kulturvanor finns det klara skillnader mellan samhällets resursstarka och resurssvaga grupper. Detta gäller även då man ser till bokläsning. Genom att låta respondenterna själva kategorisera sin familjetyp kan man urskilja grupperingar av familjeklasser och därigenom synliggöra sådana skillnader. De skillnader som snabbt kan urskiljas är de mellan å ena sidan arbetare och å andra sidan tjänstemän, egenföretagare och akademiker/högre tjänstemän. Den högsta andelen icke-läsare finns bland arbetarna (23 procent 2003). Den lägsta andelen icke-läsare (3 procent) återfinns bland de som anser sig tillhöra akademiker- eller högre tjänstemannafamiljer. I samtliga familjeklasser är de sporadiska bokläsarna mellan 39 och 46 procent 2003. Skillnaden mellan klasserna ligger alltså i andelen icke-läsare och i andelen som läser ofta. Den högsta läsfrekvensen har akademiker/högre tjänstemän där 58 procent ofta läste en bok 2003 (se tabell 8).

Skillnaden mellan arbetar- och akademikerfamiljer har sin bakgrund både i skilda kulturvanor och skilda yrkesroller. Den senare gruppen torde ha sin starkare lästradition genom såväl utbildning som yrke. Den tidigare nämnda trenden som visade på ett ökat bokläsande är inte lika tydlig i samtliga familjeklasser. Benägenheten att läsa böcker ökar från arbetare till egenföretagare till tjänstemän och slutligen till akademiker och högre tjänstemän. Andelen som ofta läser böcker har bland akademiker och högre tjänstemän ökat med 14 procentenheter under perioden 1988-2003, med 17 procentenheter bland tjänstemännen, med 15 procentenheter bland egenföretagarna men endast med 8 procentenheter bland arbetare.

Bokläsningen påverkas både av kön och klass. Lägst andel frekventa bokläsare finns bland män i arbetarklassen och högst bland kvinnor i akademiker-/högre tjänstemannafamiljer (se tabell 9). Intressant är att kvinnor som anser sig tillhöra arbetarklass läser nästan lika mycket böcker som män som säger sig tillhöra akademiker-/högre tjänstemannafamiljer. I figur 4 nedan tydliggörs dock att klass har större betydelse än kön vilket även har bekräftats i tidigare undersökningar. (SOU 1972:20 s.455ff)

Figur 4. Andel frekventa bokläsare fördelat på kön och familjeklass 2003 (procent)

	Män	Kvinnor	Effekt av kön
Arbetare	23	42	+19
Akademiker/högre tjänstemän	48	68	+20
Effekt av familjeklass	+25	+26	

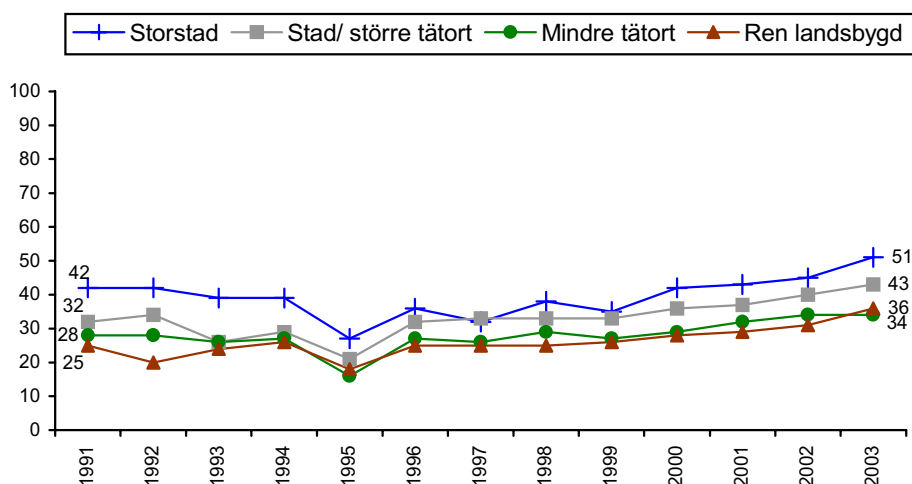
Kommentar: Tabellen visar andelen som läst någon bok minst en gång per vecka under de senaste 12 månaderna bland kvinnor och män som uppger sig tillhöra arbetarfamilj eller akademiker-/högre tjänstemannafamilj.

En annan faktor som med största säkerhet korrelerar både till klass och utbildningsnivå är sysselsättning. 2003 är det 24 procent av de som är arbetslösa eller sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som uppger att de inte har läst någon bok under de senaste 12 månaderna och 34 procent som läser ofta. Bland förvärvsarbetande är 14 procent icke-läsare och 38 procent frekventa bokläsare. (se tabell 10)

Stad och landsbygd

Det finns även ett tydligt mönster för i hur stor utsträckning man läser böcker i förhållande till den typ av område man bor i. Generellt kan sägas att ju större boendeort desto mer frekvent bokläsning. I storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö finns den största andelen som ofta läser böcker (51 procent 2003), samt den lägsta andelen icke-läsare (10 procent 2003). Samtidigt återfinns den lägsta andelen som ofta läser böcker på den rena landsbygden och i mindre tätort (36 respektive 34 procent 2003) och där finns även den högsta andelen icke-läsare (22 respektive 21 procent 2003). Från å ena sidan ren landsbygd och mindre tätort till stad eller större tätort och till storstadsområdena följer bokläsandet en gradvis stigande skala. (se tabell 11)

Figur 5. Andel frekventa bokläsare boende i stad och på landsbygd 1991-2003 (procent)

Kommentar: Procentbasen beräknad på samtliga som besvarat frågan. Till frekventa läsare räknas de som läst någon bok minst en gång per vecka under de senaste tolv månaderna.

4. Boken

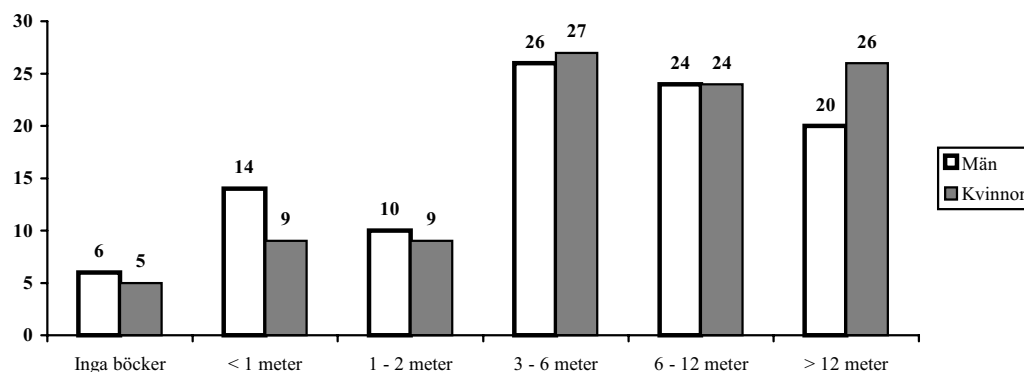
I samband med att bokmomsen sänktes 2002 ställdes i SOM-undersökningen 2002 och 2003 en rad nya, mer detaljerade frågor angående bokläsning, bokköp och den allmänna attityden till att läsa böcker. I följande kapitel kommer resultaten av dessa frågor att studeras, vilket kan ge en djupare insikt i hur bokläsningen ser ut idag än det rent demografiska förarbetet har kunnat erbjuda.

Böcker i hushållet

Att man har tillgång till böcker i hushållet är ingen självklar förutsättning för bokläsning för alla som bor där. Men det kan ändå fungera som en indikator på bokläsning och kanske framförallt på bokköp. Därför ställdes i SOM-undersökningen 2002 en rad frågor kring detta. Hela 95 procent av svenskarna uppgav att de hade tillgång till böcker i hushållet. Detta är även förhållandevis jämnt demografiskt fördelat. Lika många män som kvinnor har tillgång till böcker i hushållet och mellan åldrarna 15 till 59 är tillgången hög (97-98 procent) I åldern 60-69 sjunker andelen något till 94 procent. I åldern 70-79 sjunker andelen ytterligare till 89 procent och bland de äldsta mellan 80-85 är det 80 procent som har tillgång till böcker i hushållet. Man ser även skillnad beroende på utbildningsnivå. Bland lågutbildade har 92 procent böcker i hushållet. 97 procent av de med medelhög utbildning och hela 100 procent av de högutbildade har böcker i sina hushåll. När det gäller subjektiv klass är det endast arbetare som särskiljer sig med 93 procent boktillgång mot övriga klassgrupper 97 till 99 procent. Här skiljer det sig även åt mellan förvärvsarbetande och arbetslösa. 98 procent av förvärvsarbetande och 90 procent av arbetslösa har tillgång till böcker i sina hushåll. Minst tillgång till böcker har man dessutom på ren landsbygd och mest i stad eller större tätort. (se tabell 12)

Det är självklart skillnad på att äga tre böcker och att äga tre fulla bokhyllor. Därför har de svarande även fått uppskatta antalet hyllmeter böcker i hushållet. Totalt sett är det 23 procent som har mer än 12 hyllmeter böcker, 24 procent som har mellan 6 till 12 meter och 27 procent som har mellan 2 till 6 meter. Alltså har 74 procent mer än 2 hyllmeter böcker i hushållet. 16 procent har mindre än 1 hyllmeter böcker och av dem är 55 procent män. I övrigt är det jämnt fördelat mellan män och kvinnor förutom att andelen kvinnor är högre bland de som har mer än 12 hyllmeter böcker i hushållet. Totalt sett har 70 procent av männen och 77 procent av kvinnorna mer än 2 hyllmeter böcker i hushållet. (se figur 6 och tabell 13)

Figur 6. Tillgång till böcker fördelat på kön 2002 (procent)

Kommentar: Procentsatsen för hyllmeter böcker i hushållet beräknat på samtliga svarande.

Det är främst ensamstående som lever i mer eller mindre boklösa hushåll och framför allt ensamstående män. 28 procent av dem och 15 procent av de ensamstående kvinnorna har mindre än en hyllmeter böcker i sina hushåll. Bland gifta eller samboende är skillnaden dock ganska liten. 17 procent av männen och 13 procent av kvinnorna har inga böcker i sina hushåll. Med andra ord är det främst kvinnor som för böcker med sig in i samboförhållanden. 48 procent av samboende män och 33 procent av ensamstående män har mer än sex hyllmeter böcker i sitt hushåll; en differens på 15 procentenheter. Bland kvinnor är det 53 procent av de samboende och 44 procent av de ensamstående som har så mycket böcker; en något mindre differens på 9 procentenheter. (se tabell 14) Även fördelat på ålder syns en klar skillnad mellan män och kvinnor. Bland unga är det näst intill samtliga kvinnor som har tillgång till böcker i sina hushåll. Bland unga män är det betydligt fler som lever i boklösa hushåll. Med åldern ökar andelen "boklösa" bland både män och kvinnor fast mer bland kvinnor och skillnaden jämnas därmed ut. Effekten av ålder är således större bland kvinnor än män och effekten av kön är klart större bland unga än bland äldre.

Figur 7. Andel "boklösa" fördelat på kön och ålder 2003 (procent)

	15-29	65-85	Effekt av ålder
Män	6	11	+5
Kvinnor	1	10	+9
Effekt av kön	-5	-1	

När det gäller utbildningsnivå, subjektiv klass och förhållandet mellan stad och landsbygd följer antalet hyllmeter böcker i hushållet gamla välkända mönster. Lågutbildade har färre böcker än högutbildade, där 45 procent har mer än 12 hyllmeter böcker. 26 procent av arbetarna har mindre än 1 meter böcker och 51 procent av de högre tjänstemännen och akademikerna har mer än 12 meter böcker. Mest böcker äger man dessutom om man bor i Stockholm, Göteborg eller Malmö och minst böcker om man bor på ren landsbygd eller i en mindre tätort. (se tabell 13)

Mönstren i bokatillgång indikerar ett mycket klart samband mellan bokläsning och tillgång till böcker i hushållet. De som läser mycket har inte oväntat också mycket böcker i sina hushåll. Detta är inte särskilt märkvärdigt, men det finns anledning att fundera kring vad som är orsak och vad som är verkan. Exempelvis är en verkan av att växa upp i ett högutbildat akademikerhem i Stockholm att man troligen växer upp med mer än tolv hyllmeter böcker omkring sig medan det för den som växer upp i ett lågutbildat arbetarhem på landsbygden är troligt att det finns mycket begränsat med böcker i omgivningen om det finns några alls. Om tillgången till böcker i hushållet inverkar positivt på bokläsandet eller om det helt och hållet är andra faktorer som utbildning och klass som avgör om man blir en vaneläsare besvaras inte här. Ett rimligt antagande är dock att inställningen till bokläsning och eventuellt vanan därav påverkas av de ramar och horisonter man ser i sin hemmiljö. (SOU 1972:20, s.504f)

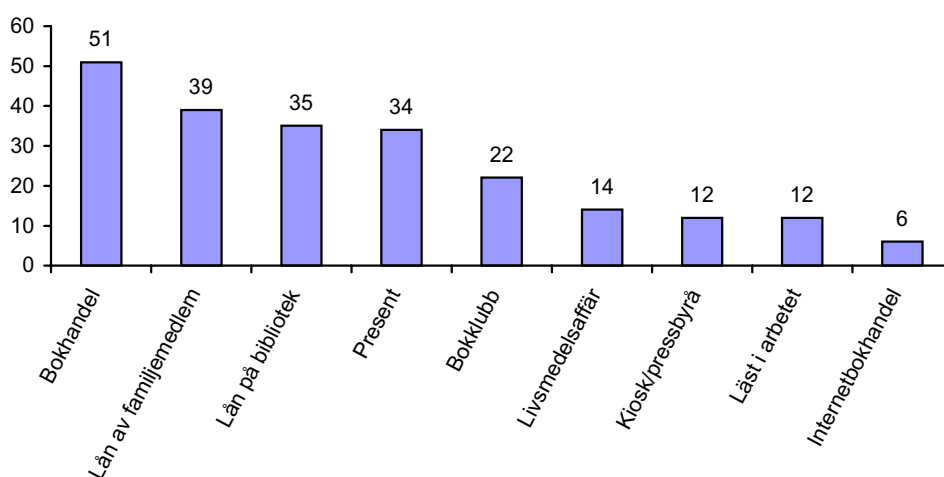
Hur införskaffas böcker?

När det gäller nya fenomen i samhället som till exempel mobiltelefoni och Internet brukar man tala om *early adopters*. Det är samlingsnamnet på de som går i bräschen för nymodigheter och är först med att börja använda sig av det allra senaste. Mestadels består denna grupp av män, unga, välutbildade, höginkomsttagare och storstadsbor (Rogers 1995). Även om boken är ett gammalt välbeprövat medieformat så har den som sagt genomgått en del förändringar de senaste åren och framförallt när

det gäller försäljningsställen. Därför kan det vara av intresse att titta närmare på var man får böckerna ifrån.

Trots att statistik från SCB visar att antalet försäljningsställen med inriktning på bok- och pappershandel har minskat de senaste åren, från 929 år 1997 till 871 år 2003, (SNI-bransch, SCB 2003) är det absolut vanligaste sättet att få tillgång till de böcker man läser genom bokhandeln. 51 procent uppger att de fått tag på sina böcker där. Andra vanliga sätt att få tillgång till böcker är att låna dem av en familjemedlem eller på ett bibliotek eller att helt enkelt få dem i present. Drygt en femtedel har fått tillgång till böcker genom en bokklubb medan 12 till 14 procent har köpt pocketböcker i livsmedelsaffär, kiosk, pressbyrå eller dylikt. Kvinnor är mer benägna än män att låna böcker av familjemedlemmar, låna på bibliotek och att vara med i bokklubbar. Här är skillnaderna större än när det gäller den vanliga bokhandeln. Det är dessutom större skillnad mellan män och kvinnor när det gäller boktillgång genom en livsmedelsaffär än det är när det gäller en kiosk, tobakshandel eller pressbyrå. En möjlig förklaring till detta är att det genremässiga utbudet skiljer sig åt mellan dessa återförsäljningsställen. Denna skillnad håller dock på att försvinna. I de flesta livsmedelsbutiker står idag samma "topp 10-lista" som i pressbyråbutikerna. Det är endast tillgång till böcker genom Internetbokhandel som är vanligare bland män än bland kvinnor även om differensen endast är två procentenheter (Se tabell 15). Detta speglar att internetanvändning är vanligare bland män än kvinnor (jfr Bergström, 2004).

Figur 8. Var man har fått tillgång till de böcker man har läst 2002 (procent)

Bokköparnas utbildning visar inte på något klart samband med var man har fått tillgång till de böcker man har läst utan korrelerar i stort sett med övriga bokläsningsvanor. Högutbildade handlar mest i bokhandel, i kiosker, får mest böcker i present och så vidare. De tillgångssätt som sticker ut är delvis Internetbokhandel och läsning i arbetet, där andelen högutbildade är mer än dubbelt så stor som bland de med medelhög utbildning och drygt tio gånger större än bland de lågutbildade.

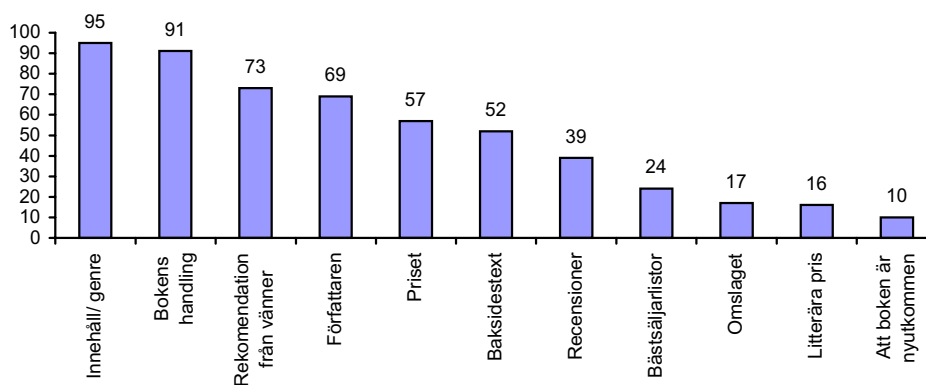
Sett till de relativt nya försäljningsställen som boken har spridit sig till – Internetbokhandeln och kiosk/tobakshandel/pressbyrå är det tydligt att det finns *early adopters*. (Rogers 1995; jfr Bergström 1999) Här är det unga, högutbildade, akademiker och högre tjänstemän i storstadsmiljö som handlar klart mest och trots att kvinnor läser i högre grad än män är det faktiskt fler män än kvinnor som köpt böcker via Internetbokhandel. En trolig anledning till att de yngsta (15-19) inte är särskilt framträdande i denna grupp är att de i mycket liten utsträckning köper sina egna böcker. Däremot har de den största andelen som fått böcker i present, lånat av familjemedlem och lånat på bibliotek. (se tabell 15)

Att man får tag på sina böcker på olika sätt i storstad och på landsbygd är inte så underligt. Främst handlar det om tillgång och tillgänglighet. Andelen som handlat böcker i bokhandel är drygt 20 procentenheter högre i stad och större tätort samt storstad än den är i mindre tätort och på ren landsbygd. Bibliotekslånen är ovanligare på landsbygden än i övriga områdestyper. I Stockholm, Göteborg och Malmö är det vanligare än i övriga landet att köpa böcker i kiosk, tobakshandel eller pressbyrå samt att handla böcker via en Internetbokhandel. Däremot är det vanligare att få tillgång till böcker genom en bokklubb ju lantligare man bor vilket kan tyda på att övrig bristande tillgång till böcker ersätts med just bokklubbar. Det är dessutom ungefär lika många som köpt böcker i livsmedelsaffär oberoende av i vilken typ av område man bor. Med andra ord följer bokkonsumentens efterfrågan i stor utsträckning tillgången på böcker. När böcker börjar dyka upp på nya ställen hittar *early adopters* snabbt dit och sedan dröjer det några år innan den breda massan följer efter. Detta innebär att den ökade spridningen av bokförsäljning erbjuder en möjlig förklaring till det ökade läsandet de senaste fem åren. Om så är fallet borde vi inom de närmsta åren kunna förvänta en fortsatt ökning av bokkonsumtionen.

Vad är viktigt vid bokköp?

När man skall köpa en bok hamnar man i en valsituation. Det finns för många böcker i en bokhandel för att man skall ha tid att gå igenom dem alla och när man står i kö i en livsmedelsaffär eller en kiosk är det troligt att beslutet att köpa en viss bok fattas på ett fåtal sekunder. Ett sätt att göra urvalsprocessen enklare är då att lägga ett slags filter framför ögonen när man letar. Detta kan innebära att man till exempel letar efter en specifik författare som man vet att man tycker om, att man endast tittar bland nyutkomna böcker, att man avgränsar sig till en viss genre, eller att man helt enkelt tar en bok som har ett tilltalande utseende. I SOM-undersökningen 2003 ställdes frågan om hur viktiga olika saker är när man köper en bok.

Figur 9. Vad som anses viktigt vid bokköp 2003 (procent)

Kommentar: Frågan löd: "Hur viktigt brukar följande vara för Dig när Du köper en bok?" Svar angavs på femgradig skala med alternativen mycket/ganska viktigt, varken viktigt eller oviktigt och ganska/mycket oviktigt. Ovan redovisas den procentuella andelen som svarat att faktorn är mycket/ganska viktig när de köper en bok.

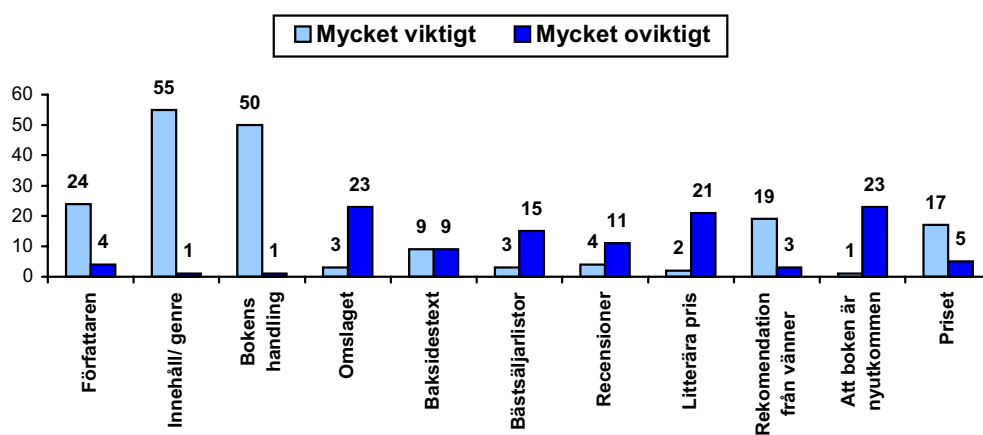
Den tydligaste tendensen överlag är att det är innehållsliga faktorer som anses viktigast när man köper en bok. Dit räknas givetvis bokens innehåll/genre och dess handling men även bokens författare – om hon/han är känd för läsaren – indikerar vad för sorts bok det är. Rekommendationer från vänner och bekanta anses också mycket viktigt när man skall köpa en bok och även det kan kopplas till bokens

innehåll. Om någon man känner och litat på berättar om boken eller rekommenderar den så får man på så sätt insikt i vad boken har att erbjuda. Drygt hälften anser därutöver att priset på boken och baksidestexten är viktiga medan övriga faktorer anses mindre viktiga (se figur 9 och tabell 16).

Generellt sett kan konstateras att män överlag i mindre utsträckning än kvinnor anser sig bli påverkade av omgärdande faktorer. 60 procent av kvinnorna och 39 procent av männen anser att baksidestexten är viktig och detta mönster går igen för de flesta faktorer. Det är rimligt att se detta som ett uttryck för kvinnors större bokintresse i allmänhet (se ovan) De allra flesta tycker att författaren till boken är viktig men störst andel som anser detta återfinns bland de äldre 60-85. De enda som i något större utsträckning erkänner sig påverkade av omslaget på boken är de yngre mellan 15-29 där runt 30 procent anger detta som viktigt vid bokköp. Baksidestexten är också en faktor som de yngsta anser viktig. Intresset för baksidestexten sjunker därefter gradvis med åldern. Att anse recensioner och litterära pris viktiga verkar vara något av en högstatusindikator då andelen som anger dessa faktorer vara viktiga är högre bland högutbildade, akademiker/högre tjänstemän och i viss mån boende i storstad. Priset på boken är det främst lågutbildade och arbetare som anser vara viktigt.

Det som är viktigast när man köper en bok är alltså dess handling och innehåll. Resultatet kan tyckas rimma illa med tanken om den snabbköpta pocketbokens frammarsch där det snarare borde vara omslaget, priset och möjligtvis baksidestexten som är viktigt. Mer information än så hinner man inte ta in när man köper en pocketbok strax före en tåg- eller flygavgång. En möjlighet är givetvis att man känner till författaren sedan tidigare eller har läst om boken någonstans men det är även möjligt att en prestigefaktor spelar in i vad man vill erkänna sig påverkad av. Ett exempel på detta är den låga andelen högutbildade och akademiker/högre tjänstemän som anger att omslaget, priset och baksidestexten är viktiga faktorer när de köper en bok. (se tabell 16) En möjlig förklaring till detta är förstås att denna grupp har större kunskaper om böcker och därför kan handla mer målinriktat.

Figur 10. Vad som anses mycket viktigt respektive mycket oviktigt vid köp av böcker, 2003 (procent)

Ovanstående argumentation styrks ytterligare då man enbart ser till de med starka känslor för vad som påverkar deras bokköp. Ytterst få (1-4 procent) anser att de innehållsligt relaterade faktorerna är mycket oviktiga medan nära en fjärdedel anser att omslaget och om boken är nyturkommen är mycket oviktigt. (se figur 10) Var sjätte svarande anser att priset på boken är en mycket viktig faktor och endast 5 procent anser att detta är mycket oviktigt. Överlag råder enighet om vad som är viktigt och vad som är

oviktigt. Faktorer som en stor andel anser vara mycket viktiga är det också få som anser vara mycket oviktiga. Enda undantaget är baksidestexten som lika många tycker är mycket viktig som mycket oviktig.

Det finns alltså mönster i hur viktiga olika grupper i samhället anser att olika saker är när de köper en bok och mönstren torde spegla hur insatta de är i litteraturen. Människor i arbetarfamiljer anser i större utsträckning än akademiker att priset på boken är viktigt, högutbildade bryr sig mer om litterära pris än lågutbildade och unga fäster större vikt vid omslaget och baksidestexten än äldre. Genom en explorativ faktoranalys kan man dock lyfta fram ytterligare en dimension. Det finns nämligen svarsmönster även om man bortser ifrån de svarandes yttre egenskaper och de olika tillhörigheter som finns där och istället endast ser till förhållandet mellan faktorerna som bedöms. Faktoranalysen ger oss tre huvuddimensioner i svarsmönstren mellan vad som bedöms vara viktigt och oviktigt vid bokköp.

Den första dimensionen av boken är dess aktualitet, här kallat *på bokfronten*. Det handlar om huruvida den är nyutkommen, om den ligger på bästsäljarlistor, om den fått några litterära pris och vad den har fått för slags recensioner. Om vi tänker oss dess värden omvandlade till en fiktiv bokkonsument blir det den insatte, den som läser recensioner och vet vilka böcker som kommer ut för tillfället. Att läsa är någonting prestigefyllt och det gäller att hålla koll på bästsäljarlistor och litterära pris så att man inte går miste om det allra senaste och bästa. I den andra dimensionen i faktoranalysen ligger fokus på bokens innehåll. Här spelar inte omgärdande faktorer någon större roll utan det är helt enkelt vad som står i boken som är intressant. Handlingen, genren och författaren är de bästa ledtrådarna till om man har fått tag på boken man är ute efter men man lyssnar även till alla tips man kan få av vänner och bekanta. Bokens tredje dimension utgörs av dess yttre egenskaper, här kallat *form*. Omslaget och baksidestexten ingår i denna dimension men även priset på boken. Boken är i denna dimension något av en förbrukningsvara och man kan tänka sig att de som sätter dessa värden främst ofta köper böcker i all hast.

Figur 11. Faktoranalys av bokens dimensioner 2003 (faktorladdningar)

	På bokfronten	Innehåll	Form
Recensioner	,81	,06	,07
Bästsäljarlistor	,77	,05	,23
Litterära pris	,76	,10	,08
Nyutkommen	,64	,00	,14
Handlingen	-,07	,79	,27
Innehåll/genre	-,04	,86	,07
Författare	,38	,42	-,25
Rek. från vänner/bekanta	,40	,44	,11
Omslaget	,14	-,03	,80
Baksidestexten	,15	,14	,78
Priset	,12	,27	,43
Förklarad varians	24 %	17 %	15 %

Kommentar: Faktoranalysen bygger på en varimaxrotering. Antalet faktorer har fastställts enligt Kaisers kriterium. Total förklarad varians är 56%.

Om dessa bokens tre dimensioner kopplas till de tidigare analyserna kan vissa grupper relateras till värderingen av de olika dimensionerna. De värden som ingår i *På bokfronten* värderas högst av högutbildade och akademiker/högre tjänstemän och de värden som ingår i *Form* är det främst unga och arbetare som värderar högt. Dimensionen *Innehåll* är svår att uttala sig om eftersom det är en väldigt

bred grupp som värderar dessa egenskaper högt och samstämmigheten kring dessa värden är mycket stor. *På bokfronten* är den dimension som har störst förklarad varians och är således en mer enhetlig, och med tanke på dess värden, något exklusiv grupp medan *Innebåll* och *Form* är något mer allmängiltiga.

I SOM-undersökningen 2003 fanns i samband med frågan om vad som är viktigt när man köper en bok även möjligheten att ange att man inte brukar köpa böcker. Att man inte brukar köpa böcker betyder givetvis inte att man inte brukar läsa böcker, men med tanke på valsituationen i bokhandeln är det givetvis intressant att se vem det är som fattar det slutgiltiga beslutet. Vem står i bokhandeln och väljer böcker och vem sitter hemma?

Totalt sett är det en tredjedel av befolkningen (33 procent) som inte brukar köpa böcker. Här följer det vid det här laget gamla välkända mönster. Betydligt fler män än kvinnor anger att de inte brukar köpa böcker (43 mot 24 procent). Andelen som inte brukar köpa böcker sjunker gradvis med utbildningsnivå från 54 procent av de lågutbildade till 10 procent av de högutbildade. En liknande skala återfinns från arbetare (45 procent) till företagare (35 procent) till tjänstemän (23 procent) och slutligen akademiker/högre tjänstemän (11 procent). När det gäller vilken typ av ort man bor på så delas lägret i två grupper. Bland de som bor på mindre tätort och ren landsbygd är det omkring 40 procent som inte brukar köpa böcker medan det i stad/större tätort och storstad är mellan 26-28 procent som anger detsamma (se tabell 17).

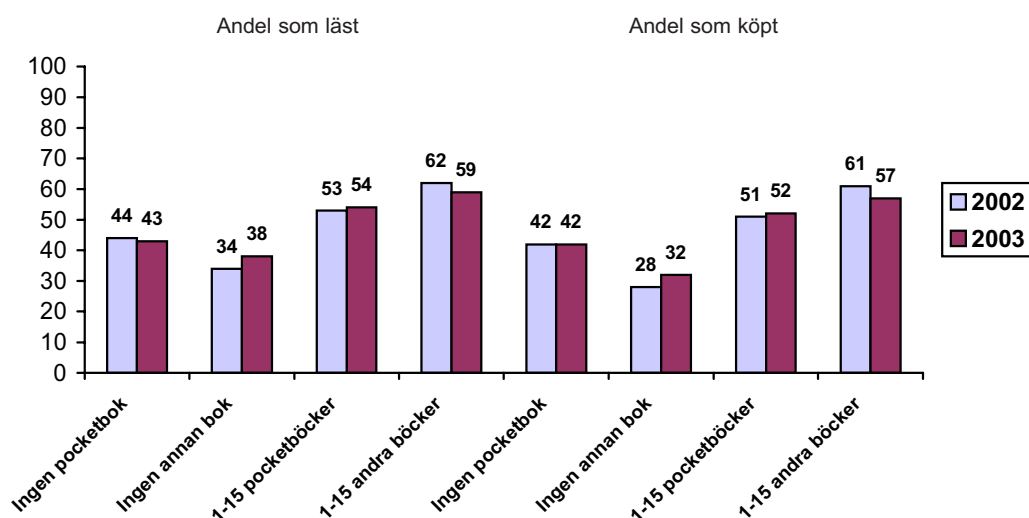
Även skillnaden mellan olika åldrar är mycket klar. Runt hälften av de yngsta, 15-19 år, brukar inte köpa böcker. Detta har rimligen sin förklaring i att många av dem fortfarande bor hos sina föräldrar och förlitar sig till dem för inköp av böcker. Därefter är det i ett stort åldersspann, 20-59 år, jämnt fördelat omkring 30 procent som inte brukar köpa böcker. Därefter ökar andelen till 36 procent i åldern 60-69 och 46 procent i åldern 70-85. Med andra ord är vanan att köpa böcker någonting som sitter i från tjugoårsåldern till sextioårsåldern.

Det som bekräftar antagandet att det inte nödvändigtvis betyder att man inte läser böcker är att 10 procent av de frekventa bokläsarna anger att de inte brukar köpa böcker. Bland de sporadiska bokläsarna är det 32 procent och bland icke-läsarna 88 procent. Det finns alltså ett tydligt samband mellan bokläsning och bokköp, men inte ett självklart sådant. Att 88 procent av icke-läsarna anger att de inte brukar köpa böcker innebär att 12 procent av dem köper böcker, åtminstone i tillräcklig utsträckning för att kommentera det. Och att 32 procent av de sporadiska bokläsarna och 10 procent av de som läser ofta inte brukar köpa böcker torde innebära att någon annan köper de böcker de läser eller att de får tillgång till dem på annat sätt (se tabell 17).

Pocketböcker och andra böcker

Än så länge köper och läser vi färre pocketböcker än andra böcker men skillnaden verkar minska. 2002 var det 5 procentenheter färre som hade läst pocketböcker än andra böcker (både 1-4 och 5-15 st.). 2003 är det endast omkring 2 procentenhet färre som har läst pocketböcker än som har läst andra böcker. På samma sätt har skillnaden i bokköp minskat från runt 5 procentenheter fler köp av andra böcker än pocketböcker 2002 till drygt 2 procentenheters skillnad 2003. Bland de riktiga storconsumenterna, de som har läst och/eller köpt fler än femton pocketböcker eller andra böcker under det senaste året, syns dock inga förändringar (se figur 12 och tabell 18).

Figur 12. Andel som köpt och läst pocketböcker och andra böcker 2002-2003 (procent)

Trots att vi tidigare har sett att bokläsandet generellt sett ökar ser vi här en annan tendens. Andelen som anger att de varken läst eller köpt någon pocketbok är ungefär densamma 2002 och 2003, drygt 40 procent. Samtidigt ökar även andelen som anger att de inte läst någon annan bok med fyra procentenheter från 28 till 32 procent och andelen som inte köpt någon annan bok från 34 till 38 procent. Även om skillnaden är på gränsen till att icke vara signifikant visar ändå tendensen att pocketboken långsamt har tagit en ökande andel av marknaden mätt i människors köpmönster. Den behåller sin position medan andra böcker tappar några andelar. 2003 har 37 procent köpt och 34 procent läst 1-4 pocketböcker. 41 procent har köpt och 35 procent har läst lika många andra böcker. Bland de som inte läser så många böcker köper man alltså något fler böcker än man läser. Bland de som har läst fler än 15 böcker av något slag är dock förhållandet det motsatta. Det är tydligt och föga överraskande att man läser fler böcker än man köper. Detta gäller främst andra böcker än pocketböcker. För pocketböcker är överensstämmelsen större mellan hur många böcker man köper och hur många man läser vilket förstärker bilden av pocketboken som bruksvara.

För läsandet av pocketböcker inverkar åldersfaktorn på ett sätt som inte alls syns när det gäller andra böcker. Pocketboken har sin läsekrets främst inom åldersspannet under 50. Mellan 2002 och 2003 har dessutom en markant ökning skett bland de yngsta mellan 15-19 år. Andelen som läst 1-4 pocketböcker ökar från 39 till 42 procent och andelen som läst 5-15 pocketböcker ökar med sju procentenheter från 16 till 23 procent. Denna ökning syntes även när det gällde bokläsandet generellt där andelen frekventa bokläsare ökat med 10 procentenheter mellan 2002-2003 (se tabell 19 och jmf tabell 6). Detta kan tyda på att pocketboken har fångat upp en viktig grupp läsare bland de yngsta.

Även typen av boendeort har betydelse för i vilken utsträckning man läser pocketböcker. Det sker en stegvis ökning i andelen som läst någon pocketbok från 44 procent av de som bor på ren landsbygd, till 53 procent i mindre tätorter, till 62 procent i stad eller större tätort och slutligen 72 procent av de boende i Stockholm, Göteborg eller Malmö. Denna skillnad är inte alls lika tydlig när det gäller andra böcker. Då är det främst boende på landsbygden som särskiljer sig genom att 43 procent anger att de inte läst någon annan bok (se tabell 19 och 20).

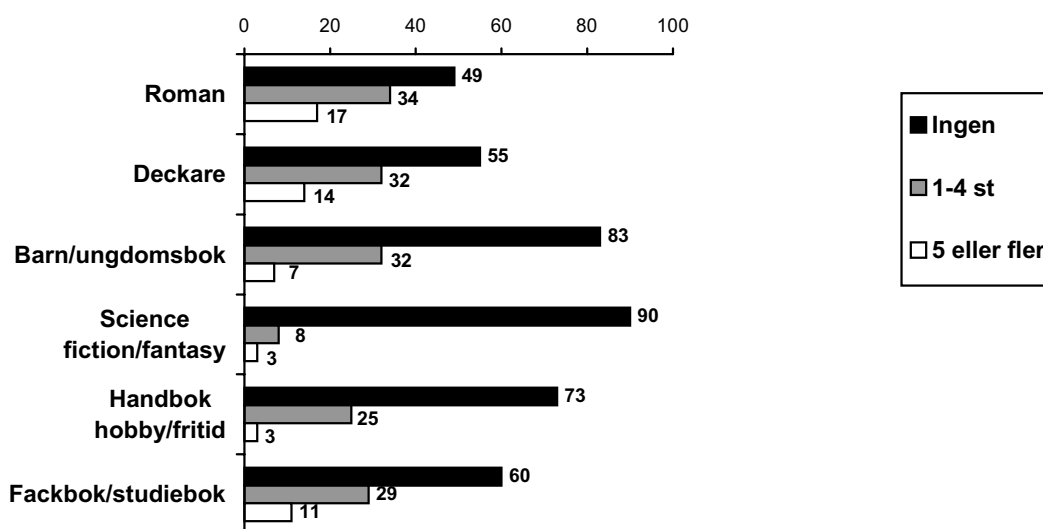

Läsning av olika genrer

Det är inte alla böcker som är fulla av bevingade ord. I yrkeslivet och vardagslivet omges de flesta av oss av böcker av en mängd olika slag. Det kan vara allt ifrån romaner till kokböcker, från deckare till uppslagsverk, från diktsamlingar till instruktionsböcker och allt detta samlas under beteckningen bok. När vi hittills talat om bokläsning har vi inte gjort någon skillnad mellan olika genrer. Men i detta sammanhang är det givetvis intressant att se vilken typ av böcker som läses. Är det egentligen samma sak att läsa en roman som det är att slå upp ett recept? Och vad menar egentligen människor när de uttalar sig om hur ofta de har läst någon bok under de senaste 12 månaderna?

Den absolut vanligaste typen av bok att läsa är romanen. 2003 uppger 17 procent att de läst fem eller fler romaner under de senaste tolv månaderna (22 procent 2002). Tätt därefter följer deckare/thriller med 14 procent (18 procent 2002). Övriga bokgenrer ligger långt efter de två förstnämnda. Det är endast genren fackbok/studiebok som knappt når över tio procent. Barn- och ungdomsböcker har nio procent läst minst fem av och för övriga genrer ligger läsningen mellan en och fyra procent. Om man ser till andelen som har läst 1-4 böcker i de olika genrererna är skillnaden dock inte så stor. Mellan 25-34 procent har läst 1-4 böcker i samtliga genrer utom science fiction/fantasy där andelen läsare är lägre (se tabell 21). En möjlig tolkning av detta är att den stora andelen sporadiska läsare i samhället läser alla möjliga genrer medan de som verkligen läser mycket böcker främst läser romaner och deckare. (se tabell 21)

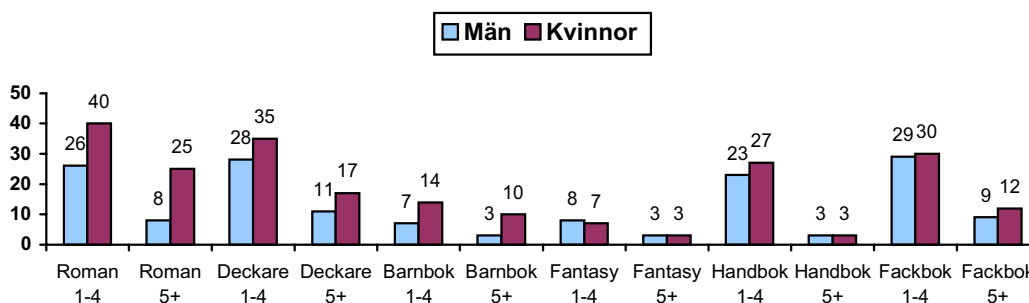
Figur 13. Läsning av olika genrer 2003 (procent)

Bland de frekventa läsarna av romaner är det 18 procentenheter fler kvinnor än män och bland läsarna av deckare/thriller är det 5 procentenheter fler kvinnor än män. Men skillnaderna har minskat under det senaste året. 2002 var det 20 procentenheter fler kvinnor än män som läste romaner och 10 procentenheter fler som hade läst deckare/thriller. 2002 hade 12 procent av kvinnorna och 5 procent av männen läst minst fem barn/ungdomsböcker under de senaste tolv månaderna och 2003 har 9 procent av kvinnorna och 3 procent av männen läst minst fem barn/ungdomsböcker. Science fiction och fantasyböcker läses lika mycket av män som av kvinnor och främst av unga mellan 15-19 och till viss del i åldern 20-29. Därefter har genren mycket låg andel läsare. Genrererna memoarer/biografier samt böcker om samhälle/politik har över lag låg andel läsare (2002). Undantaget är dock de äldre mellan 70-79 där närmare 10 procent hade läst fem eller fler av dessa typer av böcker. 2002 var

böcker om samhälle/politik och handböcker för hobby/fritid dessutom de enda genrer där den frekventa läsrandelen var större bland män än bland kvinnor. Fack- och studieböcker läses kanske inte helt oväntat främst av unga mellan 15-29, hög- och medelhögt utbildade samt akademiker / högre tjänstemän.(se figur 14 och tabell 22b)

Figur 14. Läsning av olika genrer fördelat på kön 2003 (procent)

Kommentar: Till kategorin deckare räknas även thriller. Tillkategorin barnbok räknas även ungdomsbok. Till kategorin Fantasy räknas även science fiction. Handbok är en förkortning för "handbok för hobby/fritid". Till kategorin fackbok räknas även studiebok. I figuren ingår endast de svarsalternativ som var med 2003.

Det är skillnad på vem som läser olika genrer. Detta blir tydligast om man förhåller sig till läsarens egen subjektiva klassbedömning. Störst differens mellan arbetare och högre tjänstemän/akademiker är det gällande romanläsning, 31 procent av högre tjänstemän/akademiker har läst minst fem romaner under de senaste tolv månaderna, 11 procent av arbetarna har gjort detsamma. Här är differensen mellan de två grupperna 20 procentenheter. Näst störst skillnad är det för läsningen av deckare/thriller och fackbok/studiebok. För läsningen av båda dessa genrer skiljer sig arbetare och högre tjänstemän/akademiker åt med runt 10 procentenheter. Gällande övriga genrer är skillnaderna små (se tabell 22b).

Figur 15. Andel som läst minst en roman, en deckare eller en handbok för hobby fritid fördelat på kön och utbildning 2003 (procent)

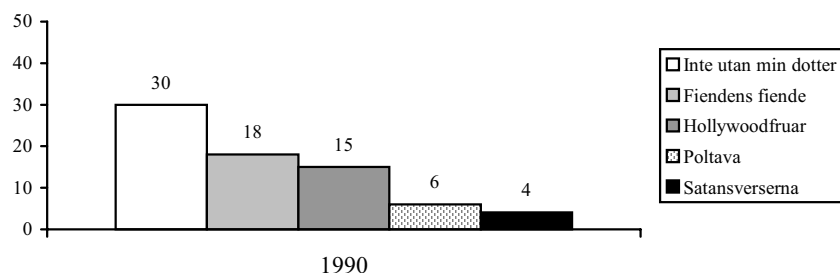
	Minst en roman			Minst en deckare			Minst en handbok		
	Män	Kvinnor	Effekt av kön	Män	Kvinnor	Effekt av kön	Män	Kvinnor	Effekt av kön
Lågutbildad	20	43	+23	24	34	+10	22	22	± 0
Högutbildad	55	86	+31	59	70	+11	28	43	+15
Effekt av utbildning	+35	+43		+35	+36		+6	+21	

Med ovanstående uppställning visas förhållandet mellan kön och utbildning till läsning av olika genrer. Det tydligaste resultatet är att utbildning ger större effekt än kön men vi ser även att utbildning ger större effekt bland kvinnor än män samt att effekten av kön är större bland högutbildade än lågutbildade. Vi ser även att både kön och utbildning i hög grad påverkar huruvida man läser romaner, att utbildning ger större effekt än kön gällande läsning av deckare/thrillers. När det gäller handböcker för hobby/fritid är det dock liten skillnad mellan låg- och högutbildade män och ingen skillnad alls mellan lågutbildade män och lågutbildade kvinnor. Den grupp som särskiljer sig är högutbildade kvinnor som i mycket högre grad har läst någon av denna typ av böcker.

Bland de frekventa bokläsarna är den vanligaste bokgenren romanen. De som läser ofta läser 6 procentenheter fler romaner än deckare/thrillers. Bland de sporadiska läsarna läses dock romaner och deckare/thrillers i ungefär lika stor utsträckning (se tabell 22c). En intressant observation när man ser till läsningen av olika genrer i förhållande till bokläsningsfrekvens är att det trots allt är en betydande andel som sagt att de inte läst några böcker de senaste 12 månaderna som, när man frågar efter specifika bokgenrer, uppger att de har läst böcker. Detta gäller främst genrererna handbok för hobby/fritid och fackbok/studiebok. Omkring 10 procent av icke-läsarna anger att de har läst 1-4 böcker i dessa genrer under de senaste 12 månaderna och 1-2 procent säger sig ha läst fem eller fler av dessa typer av böcker. En rimlig förklaring till detta är att många inte tänker på dessa genrer när de tillfrågas om bokläsning överlag. I Mediebarometern (1994, s.56) har man visat en klar skillnad mellan att endast fråga om bokläsning och att specificera frågan med olika typer av böcker, vilket styrker detta antagande.

1990 ställdes i SOM-undersökningen en fråga om huruvida man hade läst någon eller några av ett antal specifika boktitlar. Böckerna var: *Hollywoodfruar* av Jackie Collins, *Poltava* av Peter Englund, *Fiendens fiende* av Jan Guillou, *Inte utan min dotter* av Betty Mahmoody och *Satansverserna* av Salman Rushdie. Den mest lästa boken, *Inte utan min dotter*, hade lästs av 30 procent av de tillfrågade, följt av *Fiendens fiende* med 18 procent. Den därefter mest lästa boken var *Hollywoodfruar* som 15 procent hade läst. Längst ner på läsarlistan hamnade *Poltava* med 6 procent och *Satansverserna* som bara hade lästs av 4 procent av befolkningen.

Figur 16. Läsning av specifika boktitlar 1990 (procent)

Ett rimligt antagande är att det är få av de som hade läst någon eller några av ovanstående böcker som skulle uppge att de normalt sett under ett år aldrig läser en bok. Det som däremot kan vara av intresse är att se i vilken utsträckning de olika boktitlarnas läsare brukar läsa böcker. För samtliga läsare fördelade på boktitlar är läsfrekvensen hög. De som i övrigt hade läst *Hollywoodfruar* hade lägst andel som läste ofta, men den var ändå så hög som 47 procent, att jämföras med det totala genomsnittet som var 32 procent 1990. Av de som hade läst *Fiendens fiende* och de som hade läst *Inte utan min dotter* var andelen som ofta läser böcker ungefär densamma (48 respektive 50 procent). Därefter är det ett rejält avstånd till Peter Englunds *Poltava*, av vars läsare 59 procent läser ofta. Men de mest frekventa läsarna var de som hade läst Salman Rushdies *Satansverserna*: hela 68 procent av dem läser ofta böcker. Detta visar på en nivåskillnad i boktyp och bokläsning. De som läser böcker som många läser är således inte lika frekventa bokläsare som de som läser böcker som få läser (se tabell 23).

Men det räcker inte att i detta sammanhang endast räkna huvuden. Man måste dessutom ställa sig frågan om vilka dessa människor är. Vem läser egentligen Peter Englunds, Jan Guillous och Jackie Collins böcker? När det gäller läsarnas kön är det stora skillnader på vilka böcker man läser. Den bok

flest män hade läst var *Fiendens fiende*, som 20 procent av männen hade läst, vilket kan ställas mot 16 procent av kvinnorna. Med tanke på att män överlag läser mindre än kvinnor kan detta ses som en typisk manlig bok. Även Peter Englunds *Poltava* uppvisar ett liknande mönster. Trots att det överlag var ganska få som hade läst den var det 9 procent av männen och 4 procent av kvinnorna som hade läst den. För att finna motsvarande kvinnliga böcker krävs ingen större tolkning; *Inte utan min dotter* hade lästs av omkring hälften av kvinnorna men endast 11 procent av männen och *Hollywoodfruar* hade lästs av 24 procent av kvinnorna och endast 6 procent av männen. När det gäller Salman Rushdies *Satansverserna* finns det inga skillnader beroende på kön (se tabell 24).

Åldersfördelningen bland läsarna var jämnast för Betty Mahmoodys *Inte utan min dotter*, då 26 till 34 procent av samtliga åldersgrupper hade läst den. Även för Jan Guillous *Fiendens fiende* var det ganska jämnt fördelat och läsningen låg mellan 13 och 18 procent i de flesta åldersgrupper. Undantaget här är åldersgruppen 20-29 år där betydligt fler hade läst Guillous bok (28 procent). Just denna grupp hade även i större utsträckning än andra läst Collins *Hollywoodfruar* (25 procent). De allra flest som hade läst den var under 40 år. *Poltava* uppvisar däremot motsatt trend då andelen läsare ökar i de äldre åldersgrupperna. De som hade läst *Satansverserna* var förhållandevis jämnt spridda över åldrarna.

Högutbildade läser mer än låg- och medelhög utbildade. Så mycket vet vi redan och när det gäller läsningen av dessa specifika böcker stämmer det i samtliga fall med undantag av boken *Hollywoodfruar*. Den hade främst lästs av de med medelhög utbildning. I övrigt var det lika stor andel hög- som lågutbildade som hade läst den. Tydligast skillnad beroende på utbildning syns för läsningen av böckerna *Poltava* och *Satansverserna* – båda böcker som ganska få hade läst. Dessa böcker lästes främst av högutbildade. Även när det gäller läsarnas subjektiva bedömning av sin egen klasstillhörighet var det främst *Poltava* och *Satansverserna* som verkade som särskiljande litteratur. Trenden för båda dessa titlar var att det främst var akademiker och högre tjänstemän som hade läst dem, följt av egna företagare, tjänstemän och slutligen arbetare. För *Hollywoodfruar* gäller i stort sett samma mönster fast i motsatt riktning. Jan Guillous *Fiendens fiende* har betydligt färre läsare bland de som ser sig själva som arbetare (12 procent) än bland övriga (20-30 procent), medan läsningen av Betty Mahmoodys *Inte utan min dotter* till synes inte påverkades stort av klasskillnader.

Attityden till bokläsning

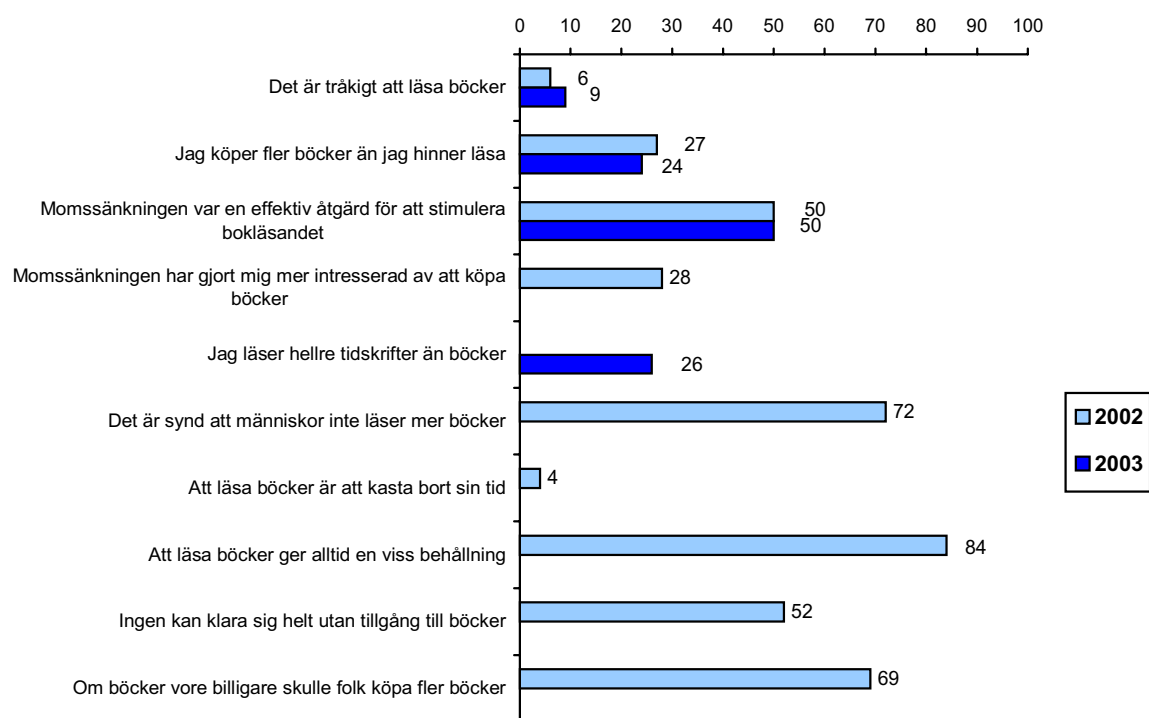
Attityden till bokläsning är i stort sett odelat positiv: Det är ytterst få som instämmer i påståenden som: "Det är tråkigt att läsa böcker" och "Att läsa böcker är att kasta bort sin tid". Samtidigt tycker 72 procent att det är synd att människor inte läser mer böcker och 84 procent att det alltid ger en viss behållning att läsa böcker. 69 procent håller med om påståendet "Om böcker vore billigare skulle folk köpa mycket fler böcker", men endast 28 procent säger sig ha blivit mer intresserade av att köpa böcker på grund av momsänkningen. Det är dock både 2002 och 2003 runt 50 procent som anser att momsänkningen var en effektiv åtgärd för att stimulera bokläsandet i Sverige. Men det är drygt en fjärdedel som uppger att de hellre läser tidskrifter än böcker 2003 (se figur 17 och tabell 25-26).

Skillnaden i attityder till bokläsning mellan män och kvinnor är att det råder en starkare positiv inställning bland kvinnor. Män och kvinnor tycker likadant, men andelen som instämmer i positiva attityder till bokläsning är ungefär tio procentenheter högre bland kvinnor. Likadant är det när det gäller påståenden som är negativa till bokläsning. Drygt 10 procentenheter fler kvinnor än män tar avstånd ifrån dessa påståenden. 20 procent av männen och 35 procent av kvinnorna anser att momsänkningen har gjort dem mer intresserade av att köpa böcker. Bland kvinnorna är det både 2002 och

2003 mer än hälften som håller med om att momssänkningen var en effektiv åtgärd för att stimulera bokläsandet i Sverige. Bland männen är det respektive år omkring 14 procentenheter färre som instämmer. Anmärkningsvärt är även att 26 procent av männen säger sig inte ha någon uppfattning i denna fråga 2003 (se tabell 27). Dessutom är det mer än dubbelt så många män som kvinnor som instämmer i påståendet att de hellre läser tidskrifter än böcker (35 mot 17 procent 2003) (se tabell 28)

Minst positiv attityd till bokläsning återfinns bland de yngre mellan 15-29 samt bland de äldsta mellan 80-85. 19 procent i åldern 15-19 och 16 procent i åldern 20-29 anser att det är tråkigt att läsa böcker 2003 vilket är en ökning från året innan då andelen var 10 respektive 14 procent. 9 procent av de äldsta anser 2002 att bokläsning bara är att kasta bort sin tid. Detta är de högsta andelarna för de negativa påståendena (se tabell 29). När det gäller påståendet ”jag köper fler böcker än jag hinner läsa” så ger det inga kraftiga utslag vare sig åt det ena eller andra hållet. Det enda som egentligen kan urskiljas är att en högre andel i den stora mellanåldern 20-69 år instämmer (runt 20-30 procent) än i den yngsta och de äldsta åldersgrupperna. Vad gäller inställningen till momssänkningen blir den mer positiv med åldern. Andelen som instämmer i att det var en positiv åtgärd ökar gradvis från 37 procent bland de yngsta till 69 procent bland de äldsta (2003). Andelen som hellre läser tidskrifter än böcker är något högre i åldrarna 20-59 samt 80-85 än i övriga grupper (se tabell 230).

Figur 17. Attityd till böcker och bokläsning 2002-2003 (procent)

Fråga: "Vilket är Din personliga mening om vart och ett av följande påståenden om böcker och tidskrifter?"

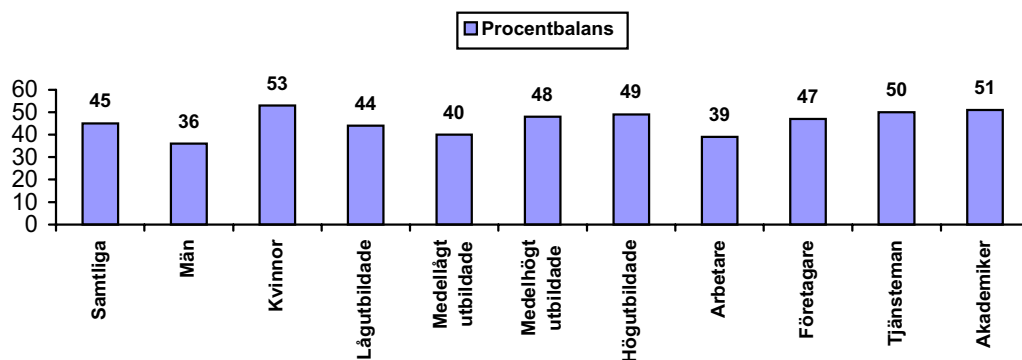
Kommentar: De givna svarsalternativen var Instämmer helt och hållet, Instämmer i stort sett, Varken instämmer eller tar avstånd, Tar i stort sett avstånd, Tar helt och hållet avstånd samt Ingen uppfattning. Här tolkas svaren Instämmer helt och hållet och Instämmer i stort sett som instämmer. Samtliga svar ingår i procentbasen. Ovan redovisas resultaten för de påståenden som var med respektive år.

Oavsett hur de må påverka bokläsningen så är skillnaderna beroende på utbildningsnivå och klass mindre när det gäller attityden till bokläsning. Det vill säga att låg-, medel- och högutbildade, arbe-

tare, tjänstemän, företagare och akademiker alla är rörande överens om vikten och värdet av att läsa. Om man ändå skall se till skillnaderna så är det ändå de lågfrekventa läsarna som lågutbildade, arbetare och egna företagare som har en något mer negativ inställning till bokläsning än högutbildade, tjänstemän och akademiker (se tabell 31-32).

Andelen arbetare som tar avstånd ifrån påståendet att det är tråkigt att läsa böcker 2003 är 57 procent medan andelen akademiker och högre tjänstemän som tar avstånd ifrån påståendet är 90 procent, en skillnad på 33 procentenheter. Den tydligast märkbara skillnaden mellan grupperna syns då man ser till attitydfrågorna som direkt rör momsens. Där var det 2002 runt 20 procent av arbetare och egna företagare som sade sig inte ha någon uppfattning; vare sig om momssänkningen har gjort dem själva mer benägna att köpa böcker, eller om den har stimulerat läsandet bland allmänheten. Detta kan tyda på bristande kunskap om- eller intresse för bokmomssänkningen (se tabell 33). 2003 är dock denna skillnad inte längre lika tydlig. Då är det dock 30 procent av de lågutbildade som inte har någon uppfattning om huruvida momssänkningen var en effektiv åtgärd. När det gäller påståendet "jag köper fler böcker än jag hinner läsa" särskiljer sig både arbetare, genom att vara mindre benägna att instämma i påståendet, och högre tjänstemän/akademiker, genom att vara mer benägna att instämma i påståendet (2003). Samtidigt är det främst arbetare och företagare som hellre läser tidskrifter än böcker. Omkring 30 procent instämmer i det påståendet 2003.

Figur 18. Inställning till påståendet: "Momssänkningen var en effektiv åtgärd för att stimulera bokläsandet" i olika grupper 2003

Kommentar: Procentbalansen utgör andelen som instämmer i påståendet minus andelen som tar avstånd.

Attityden till bokläsning är mer positiv i Sveriges storstäder än på landsbygden, något som i sin tur speglar utbildningsskillnader mellan stad och land. Andelen som anser att det är tråkigt att läsa böcker ökar ju mindre boendeorten är samtidigt som den största andelen som köper fler böcker än de hinner läsa bor i stad/större tätort eller storstad. Den högsta andelen som hellre läser tidskrifter än böcker återfinns dessutom på den rena landsbygden. När det gäller inställningen till bokmomssänkningen syns dock inga skillnader. Runt 50 procent anser att momssänkningen var en positiv åtgärd för att stimulera bokläsandet i Sverige (se tabell 34).

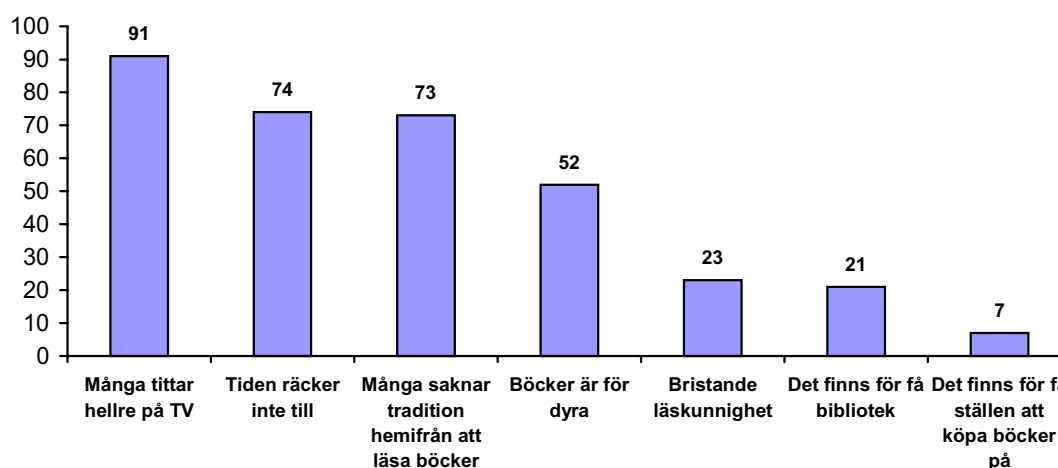
Varför läser de inte?

En intressant aspekt av attitydundersökningar är inte bara vad de svarande säger om andra utan även vad svaren säger om de svarande. Efter en subjektiv bedömning av möjliga orsaker till varför många inte läser böcker faller resultaten ut på ett mycket talande sätt. Folk läser inte böcker främst för att de istället tittar på TV, har ont om tid och inte har vanan inne sedan barndomen. Orsaker som vinner

mindre gensvar hos befolkningen och som således färre tror kan vara orsak till att många inte läser böcker är bristande läskunnighet, att det finns för få bibliotek och att det finns för få ställen att köpa böcker på. Detta sista alternativ kan ses som en kontroll för hur spridd den nya bokdistributionen är samt huruvida allmänheten har uppfattat att det säljs böcker på en mängd andra ställen än i bokhandeln. Mycket riktigt är det totalt sett endast 7 procent som anser att bristen på ställen att köpa böcker kan vara en anledning till att folk inte läser böcker. Det skiljer dock markant mellan de som bor i storstad och de som bor på landsbygden. Bland storstadsborna är det endast 4 procent och bland boende på landsbygden är det 13 procent som tror att folk inte läser för att det finns för få ställen att köpa böcker på. Detta bekräftar antagandet att bokens nya försäljningsställen främst är koncentrerade till storstäderna där det således sällan råder brist på möjligheten att köpa en bok.

I ljuset av bokmomssänkningen är det intressant att notera att drygt hälften av de tillfrågade anser att många inte läser böcker eftersom böcker är för dyra. Trots att priset på skönlitteratur från 2001 till 2003 har sjunkit med i genomsnitt 10 procent och trots att bokförlagen satsar stort på utgivning av pocketböcker som ett billigare alternativ så uppfattas boken alltså fortfarande som något av en lyxartikel. 52 procent anser med andra ord att bokläsning är ekonomiskt betingat och att de som har ont om pengar väljer bort detta nöje till fördel för annat.

Figur 19. Uppfattning om vad som är anledningen till att många inte läser böcker 2003 (procent)

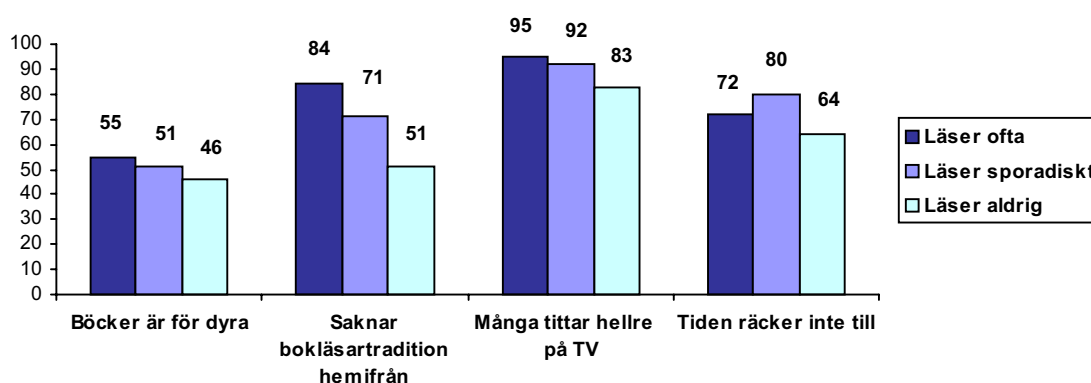
Kommentar: Procentsatserna visar andelen som anser att orsaken spelar ganska eller mycket stor roll för att många inte läser böcker.

Om man fördelar svaren på olika demografiska grupper blir det tydligt, främst när det gäller de tre svarsalternativ som flest tror kan förklara varför många inte läser böcker, att högstatusgrupper som högutbildade och akademiker/högre tjänstemän överlag tror mer på dessa förklaringar än lågstatusgrupper. Även om det råder stor enighet om vilka orsaker som är relevanta så går åsikterna isär gällande hur mycket man tror på dem som förklaringar. Mer specifikt gällande den möjliga orsaken "många saknar tradition hemifrån att läsa böcker" är skillnaden i andel som tror att denna orsak spelar stor roll hela 25 procentenheter mellan arbetare och akademiker/högre tjänstemän (63 mot 88 procent). Fördelat på utbildning är glappet ännu större. I andelen som tror på denna förklaring skiljer det 31 procentenheter mellan lågutbildade och högutbildade (se tabell 35).

Om man tittar på dessa möjliga förklaringar i ljuset av läsfrekvensen får man fram en intressant aspekt. Genom att se vilka orsaker icke-läsarna anger som viktiga uppnår man en slags självutvärdering. Med andra ord får vi fram en grupp som aldrig läser några böcker som uttalar sig om varför de tror att många inte läser böcker. Skillnaden är överlag ganska stor mellan icke-läsare, sporadiska läsare och frekventa läsare men de går i stort sett i samma riktning. Med detta menas att samma orsaker anges som viktiga men med olika stark övertygelse. Även bland icke-läsarna är den vanligaste angivna orsaken till att många inte läser böcker "många tittar hellre på TV" men det är 83 procent av dem som anger detta svar, 92 procent av de sporadiska läsarna och 95 procent av de frekventa läsarna. Störst skillnad är när det gäller orsaken "många saknar tradition hemifrån att läsa böcker". Där skiljer det 33 procentenheter mellan icke-läsare och frekventa läsare (51 mot 85 procent). När det gäller orsaken "böcker är för dyra" är skillnaden i jämförelse liten mellan de som läser ofta (55 procent) och de som aldrig läser (46 procent) (se figur 20 och tabell 36)

Figur 20. Uppfattning om vad som är anledningen till att många inte läser böcker i förhållande till bokläsningsfrekvens 2003 (procent)

Med andra ord verkar vissa förklaringar till varför många inte läser böcker allmänt vedertagna, som TV-tittande, tidsbrist och tradition, men det är stor skillnad mellan de som läser mycket och de som aldrig läser. Om man ser till utbildningsnivå, subjektiv klass och direkt bokläsningsfrekvens är övertygelsen om dessa förklaringar mycket starkare bland de grupper som läser mycket. Detta innebär att de som inte läser så mycket antingen ser andra orsaker till detta än de som ingick i frågans svarsalternativ, eller så är de mindre villiga att erkänna några orsaker alls som viktiga. Detta är definitivt en möjlighet då frågan till sin konstruktion antyder att folk borde läsa böcker och att många inte läser böcker är ett problem som diskuteras.

Att många inte läser böcker skulle bero på att det finns för få ställen att köpa böcker på, bristande läskunnighet, eller att det finns för få bibliotek är det inte särskilt många som tror på. Däremot är det med momssänkningen i åtanke intressant att se närmare på vilka det är som tror att det beror på att böcker är för dyra. Som sagt är det drygt hälften som tror att denna anledning spelar mycket eller ganska stor roll, 60 procent av kvinnorna och 43 procent av männen. Fördelat på ålder syns inga stora variationer. Det är endast bland de äldsta som andelen ligger runt 60 procent. Skillnaderna är även ganska små då man ser till utbildning och typ av hemort. Däremot är skillnaden större mellan å ena sidan arbetare och företagare där runt 55 procent tror på denna förklaring och å andra sidan tjänstemän och akademiker/högre tjänstemän där andelen är omkring 45 procent. En rimlig förklaring till detta är att de svarande relaterar frågan till sig själva snarare än till andra och därmed bedömer hur rimligt priset på böcker är efter hur den egna plånboken ser ut. När det gällde skillnaden mellan män

och kvinnor såg vi ett liknande fenomen fast med motsatt verkan. Andelen kvinnor som köper och läser mycket böcker är högre än andelen män vilket innebär att kvinnor bär med sig större medvetenhet om vad böcker kostar än män gör, vilket i sin tur innebär att kvinnor har ett mer kritiskt förhållningssätt till priset på böcker (se tabell 35).

Ovanstående argumentation styrks av mäns och kvinnors inställning till om förslaget ”subventionera priset på böcker” är bra eller dåligt. 45 procent av männen och 64 procent av kvinnorna tycker detta är ett bra förslag. I övrigt syns mycket små skillnader mellan olika demografiska grupper. Hög- och medelhögt utbildade samt boende i storstad är något mer angelägna än andra om att priset på böcker borde subventioneras medan företagare är något mindre positivt inställda till förslaget. Tydligast förankrat är detta förslag i de givna intressegrupperna som exempelvis de som själva läser mycket böcker, de som uppger att böcker är för dyra som en trolig orsak till varför många inte läser böcker, samt de som anger att priset är viktigt när de själva skall köpa en bok.

Figur 21. Inställning till bokmomssänkningen samt förslaget att subventionera priset på böcker fördelat på bokläsningsfrekvens 2003 (procent)

	Läser ofta	Läser aldrig
Andel positivt inställda till förslaget att subventionera priset på böcker	65	42
Andel som instämmer i att momssänkningen var en positiv åtgärd för att stimulera bokläsandet	61	29

I dessa grupper ligger andelen som tycker det är ett bra förslag att subventionera priset på böcker runt 60-70 procent. Det är även intressant att notera att en så stor andel som 70 procent av de som säger att momssänkningen var en effektiv åtgärd för att stimulera bokläsandet i Sverige även vill att priset på böcker skall subventioneras. Om man anser att momssänkningen var en effektiv åtgärd borde inte fler åtgärder anses vara nödvändiga. Detta indikerar antagligen helt enkelt en positiv inställning till lägre priser på böcker. Möjligtvis är det då mer givande att se till de som inte anser att momssänkningen var en effektiv åtgärd. Av dem tycker 30 procent att det är ett bra förslag att subventionera priset på böcker medan 36 procent tycker att det är ett dåligt förslag (se tabell 37).

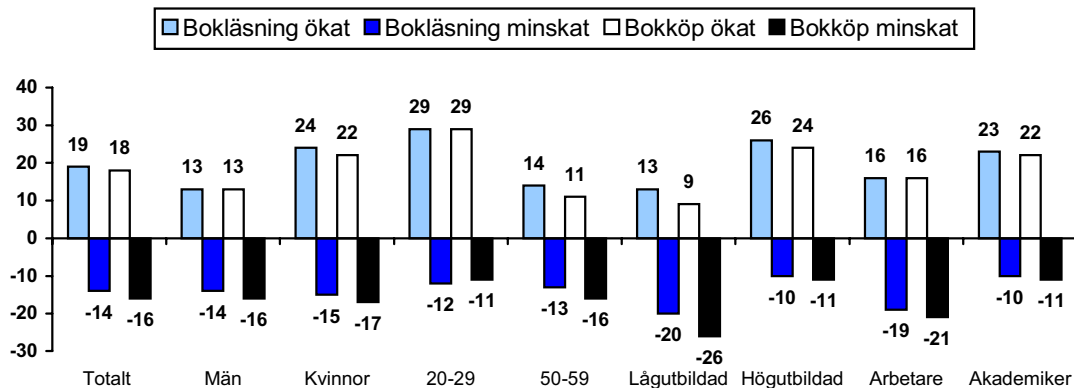
Föränderliga vanor

Genom att år ut och år in ställa frågan ”Hur ofta har Du under de senaste 12 månaderna läst någon bok” till ett slumpmässigt urval av befolkningen kan vi mäta förändringar i bokläsning. Denna fråga har i SOM-undersökningen ställts exakt likadant sedan 1988 och hur folk har valt att svara på den är därför jämförbart över åren. Detta är en form av mätbar förändring. När man tar ställning till frågan har man inte i åtanke att det svar man ger kommer att jämföras med tusentals andra svar som går femton år tillbaka i tiden. Annat är det när man skall ta ställning till om man själv har förändrats. Då har man någonting att jämföra med – sig själv ett år tidigare.

2003 är det totalt 19 procent som anser att deras bokläsning har ökat något eller mycket under de senaste tolv månaderna. 14 procent tycker att bokläsningen har minskat och mer än hälften (66 procent) anser att deras bokläsning varken har ökat eller minskat. Ingen förändring alls med andra ord. När det gäller bokköp är det jämnare fördelat. 18 procent anser att deras bokköp har ökat och 16 procent att det har minskat. Både för bokläsning och bokköp är det främst kvinnor som anser att det har ökat (i snitt 23 procent mot 13 procent av männen). Det är dock ungefär lika stor andel kvinnor som män som anser att både bokläsning och bokköp har minskat under det senaste året (omkring 15

procent). Jämfört med året innan innebär detta att bokläsandet fortsätter att öka. Men denna tendens är inte lika övertygande 2003 som den var 2002. Det är fortfarande fler som anser att deras bokläsning ökat än det är som anser att deras bokläsning har minskat, men skillnaden blir mindre. Om man räknar ut ett balansmått, det vill säga andelen som säger att de läser mer minus andelen som säger att de läser mindre får vi 2003 resultatet +5 för bokläsning. 2002 var resultatet +8. När det gäller bokköp syns dock ingen förändring. Balansmättet är +2 både 2002 och 2003 (se tabell 38).

Figur 22. Förändring i bokläsning och bokköp i olika grupper under 2003 (procent)

Kommentar: Procentuell andel som anser att deras bokläsning har ökat respektive minskat något eller mycket under 2003. Andelen som anser att bokläsningen är oförändrad särredovisas ej.

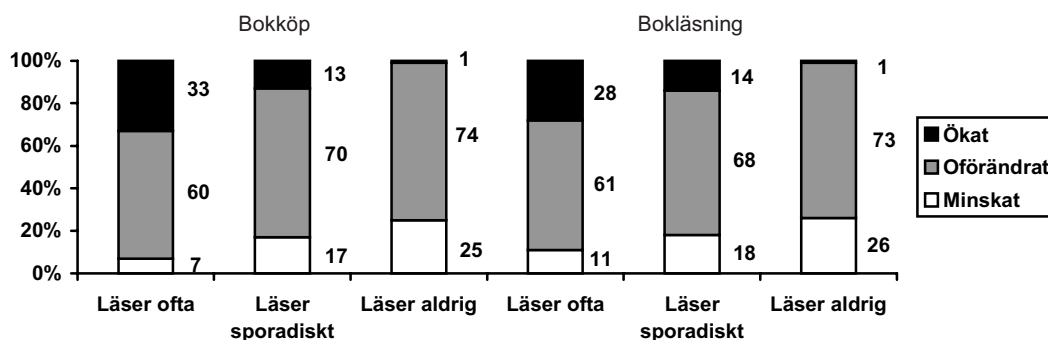
De som främst anser att deras bokläsning har ökat är de yngre. Omkring 27 procent mellan 15-29 år tycker sig läsa mer 2003 än tidigare. Detta är visserligen en minskning med 6 procentenheter från 2002 men är ändå den högsta andelen som anser att bokläsningen har ökat. Därefter sjunker huvudsakligen andelen med den uppfattningen gradvis med åldern. Samma mönster syns dock inte i åldersspannet 15-69 bland de som anser att deras bokläsning minskat under det senaste året. Där varierar den procentuella andelen mellan 12-16 procent utan att kunna relateras till en åldersfaktor. Det är endast bland de äldre (70-85) som man i större utsträckning anser att bokläsandet har minskat (20-35 procent).

Även bokköpen har ökat främst bland de yngre. 2002 var den yngsta gruppen mellan 15-19 år undantagen denna princip. En möjlig förklaring var då att en stor andel fortfarande delvis förlitar sig till sina föräldrar för inköpen. 2003 anser dock omkring 20 procent av hela gruppen 15-49 att bokköpen har ökat. Bland de äldre är det betydligt färre. När det gäller de som anser att deras bokköp har minskat under det gångna året ser vi samma mönster som för bokläsningen. I åldern 15-49 varierar andelen som anser att bokköpen minskat under de senaste tolv månaderna från 11 till 14 procent. Från åldern 50-59 ökar andelen gradvis från 16 till omkring 30 procent bland de äldsta (se tabell 38).

Samtidigt ser vi en avtrappning när det gäller bokläsandet. Det ökar fortfarande överlag, men andelen som anger att bokläsningen har ökat är mindre än föregående år. Frågan här är vad som är orsak och vad som är effekt. En möjlig förklaring som också pekar ut problemet med att fråga om förändring flera år i rad är att de som redan för något eller några år sedan ökade sin bokläsning rimligen inte kan fortsätta öka sin bokläsning i all oändlighet. En sannolik effekt av att allt fler räknas till frekventa bokläsare är således att allt fler anger att deras bokläsning varken har ökat eller minskat. Den ligger fast på en hög nivå (se tabell 38).

Ett av syftena med att sänka bokmomsen är att få människor som inte läser så mycket att läsa mer. I detta avseende ser vi små effekter. Den största andel som anser sin bokläsning ha ökat återfinns bland de som redan läser ofta (33 procent 2003), medan de som aldrig läser har högst andel som säger att deras bokläsning är oförändrad (74 procent 2003) eller har minskat (25 procent 2003). Detta innebär att det främst är frekventa bokläsare som har ökat sin bokläsning under det senaste året. Läsningsen bland de som läser mindre eller inte alls har inte förändrats i positiv riktning (se tabell 39).

Figur 23. Förändringar i bokläsning och bokköp under 2003 fördelat på bokläsning (procent)

Inom gruppen sporadiska läsare har bokläsandet ökat och minskat enligt mönster som vid det här laget är välbekanta. Bokläsningen har ökat mer bland högutbildade än lågutbildade, mer bland akademiker än bland arbetare, mer i storstad än på landbygd och så vidare. Överlag är det dock fler sporadiska bokläsare som anser att deras bokläsning har minskat än det är som tycker att den har ökat. De enda undantagen från denna regel är unga mellan 15-29 och till viss del företagare och storstadsbor (se tabell 39b). Bland de frekventa bokläsarna är det svårt att överhuvudtaget se några skillnader mellan olika grupper. Totalt sett är det en tredjedel av de frekventa bokläsarna som har ökat sitt bokläsande och ungefär så ser det ut oavsett om de frekventa bokläsarna är låg- eller högutbildade, arbetare eller akademiker (se tabell 40a).

Man kan inte ta för givet att det finns ett samband mellan ökade bokköp och ökad bokläsning. Bara för att folk köper mer böcker betyder det inte att de nödvändigtvis läser mer. Det är dock ganska tydligt att det finns ett faktiskt samband. De som anser att de har köpt mer böcker anser även att de har läst mer. Det finns en mycket stark överensstämmelse mellan de som säger att deras bokköp är oförändrade och de som säger att deras bokläsning är oförändrad. Sambandet är dock inte lika starkt mellan minskade bokköp och minskad läsning. En så stor andel som 30 procent av de som säger att bokköpen har minskat anser att deras bokläsning är oförändrad eller har ökat. Skillnaderna mellan män och kvinnor är minimala (se tabell 41-42).

De frekventa bokläsarna som anser att de köpt mer böcker än tidigare köper mer inbundna böcker än pocketböcker. 44 procent av dem har köpt 5 eller fler pocketböcker och 57 procent har köpt 5 eller fler andra böcker under de senaste tolv månaderna (2002). Bland de sporadiska läsare som anser att deras bokinköp har ökat är skillnaden endast 2 procentenheter till fördel för andra böcker (20 procent pocketböcker och 22 procent andra böcker under 2002) (se tabell 43).

Det verkar främst vara romaner som de frekventa läsarna har köpt mer av under 2002. 34 procent av de som har ökat sina inköp har köpt fem eller fler romaner och 24 procent har köpt fem eller fler deckare/thriller. Bland de sporadiska läsarna som har ökat sina inköp är det dock främst deckare man

köpt. 46 procent av dem har köpt 1-4 deckare och 8 procent har köpt 5 eller fler deckare. 35 procent av dem har under samma period köpt 1-4 romaner och 13 procent har köpt fler än 5. Med andra ord verkar det som om de sporadiska läsarna har ökat pocketköpen relativt sett mer, liksom köpen av den "lättare" litteraturen (se tabell 43).

Figur 24. Köp av olika typer av böcker bland de som anser sig ha köpt mer böcker under 2002 fördelat på läsfrekvens (procent)

		Frekventa läsare vars bokköp har ökat	Sporadiska läsare vars bokköp har ökat
Köpt 5 eller fler:	inbundna böcker	57	22
	pocketböcker	44	20
	romaner	34	13
	deckare/thrillers	24	8

Kommentar: Tabellen visar andelen som köpt fem eller fler böcker av olika slag under de senaste 12 månaderna bland de frekventa och sporadiska läsare som anser att deras bokköp har ökat det senaste året.

Attityden till bokläsning är, kanske inte så förvånande, mest positiv bland de som har ökat sina bokköp under det senaste året. Detta gäller både bland frekventa bokläsare och sporadiska. Generellt sett är dock attityden till bokläsning mer positiv bland de som läser ofta men har minskat sina bokköp än bland de som läser sporadiskt och köper mer böcker nu än tidigare. Störst skillnad är det mellan de sporadiska läsarna som har ökat sina bokköp och de sporadiska läsarna som har minskat sina bokköp. Påståendet att bokläsning bara är att kasta bort sin tid motsätter sig 92 procent av de sporadiska läsarna som har ökat sina bokköp. Endast 75 procent av de som har minskat sina bokköp motsätter sig detta (2002) (se tabell 44).

När det gäller frågorna som direkt rör bokmomsen är det stor skillnad mellan de som har ökat och de som har minskat sina bokköp under det senaste året. Bland de frekventa läsarna vars bokköp har ökat är det 61 procent som anser att bokmomsen har gjort dem mer intresserade av att köpa böcker. Av de vars bokköp har minskat är det 36 procent som håller med. Samma förhållande råder bland de sporadiska läsarna. 48 procent av de som har ökat sina bokköp och 19 procent av de som har minskat sina bokköp håller med. Detta tyder på en bra överensstämmelse mellan attityd och handling. De som inte anser att bokmomsen har gjort dem mer intresserade av att köpa böcker har heller inte ökat sina bokköp i samma utsträckning som andra (2002) (se tabell 44).

Figur 25. Inställning till påståendet "momssänkningen har gjort mig mer intresserad av att läsa böcker" fördelat på läsfrekvens samt ökad/minskad bokläsning 2002 (procent)

	Instämmer	Instämmer ej
Frekvent läsare vars läsning har ökat	61	11
Frekvent läsare vars läsning har minskat	36	22
Sporadisk läsare vars läsning har ökat	48	1
Sporadisk läsare vars läsning har minskat	19	29

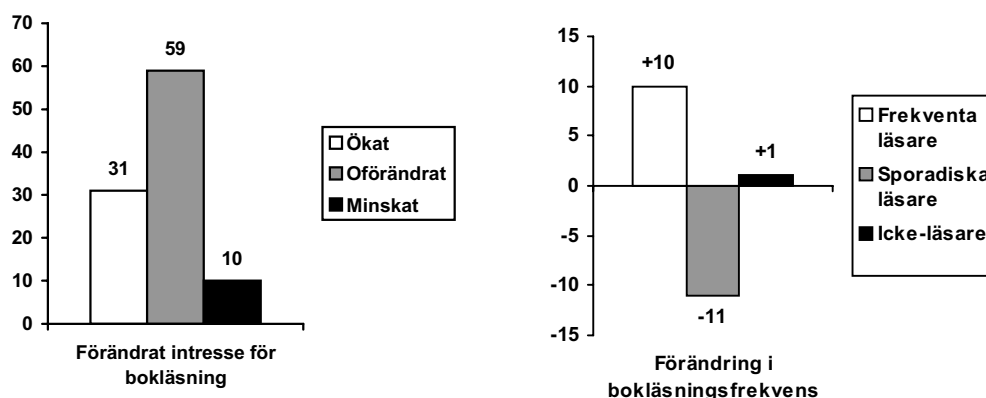
Kommentar: Tabellen visar den procentuella andelen som helt eller delvis instämmer respektive tar avstånd ifrån påståendet i grupperna frekventa läsare och sporadiska läsare. Varje grupp är dessutom uppdelad på undergrupper utifrån om de upplever att deras bokläsning har ökat eller minskat under det senaste året.

På frågan om bokläsningen har ökat eller minskat som ett resultat av internetanvändning syns ett mycket tydligt och enkelt resultat: Nej. 86 procent uppger att Internetanvändningen vare sig har gjort till eller från för deras bokläsning. Runt 10 procent säger att deras bokläsning minskat och 4 procent att den har ökat som ett resultat av internetanvändning och det är mycket små skillnader mellan olika grupper. De enda som utmärker sig något är åldersgruppen 15-19 där 20 procent säger att deras bokläsning har minskat på grund av Internet. Samtidigt är det i denna grupp det är störst andel som säger att bokläsandet har ökat. Bland lågutbildade är det 15 procent och bland de som bor i storstad är det 13 procent som uppger samma sak. Men i övrigt är det mycket små variationer (se tabell 45).

I SOM-undersökningen 2003 fanns även en fråga som gällde i vilken utsträckning man ansåg sig själv ha förändrats under de senaste fem åren inom en rad olika områden. Frågan är ställd inom ett projekt kring medievardagen. Ett av dessa områden var bokläsning som vi här fått möjlighet att analysera. Genom att frågan täcker in en så stor tidsrymd som fem år visar den på förändring på ett mer medvetet plan än när det bara gäller de senaste tolv månaderna. Förändringar under en femårsperiod påverkas inte av om man till exempel råkade gå på bokrean ett visst år. Däremot upplever man sig själv förändrad om man har börjat gå på bokrean varje år. Dessutom täcker den senaste femårsperioden in exakt den period då vi genom andra frågor har kunnat se stora förändringar just när det gäller bokläsning.

Drygt 30 procent anser att de under de senaste fem åren har blivit mer intresserade av att läsa böcker medan 10 procent säger sig ha blivit mindre intresserade och knappt 60 procent anser sitt intresse oförändrat. Denna upplevda förändring korrelerar inte riktigt med den faktiska förändring som vi har redovisat för bokläsning under den senaste femårsperioden 1999-2003 men den går i samma riktning. Då 31 procent upplever att de har blivit mer intresserade av att läsa böcker mellan 1999 och 2003 så har andelen frekventa bokläsare bara ökat med 10 procentenheter. En förklaring till detta är att förändringar inte nödvändigtvis behöver vara särskilt markanta för att upplevas som förändringar i någon riktning. Om man till exempel tidigare läste en bok per år och under de senaste fem åren har börjat läsa två eller tre böcker per år så räknas man ändå som sporadisk bokläsare och ingår således inte i den 10 procentiga ökningen bland frekventa bokläsare.

Figur 26. Förändrat intresse för bokläsning och faktisk förändring i bokläsning under perioden 1999-2003 (procent)

Kommentar: Det vänstra stapeldiagrammet visar hur frågan om förändrat intresse för bokläsning besvarades 2003. Det högra stapeldiagrammet visar skillnaden i bokläsningsfrekvens mellan 1999 och 2003.

Det är även intressant att notera att 24 procent av de som säger sig ha blivit mer intresserade av bokläsning under de senaste fem åren anser att deras bokläsning varken har ökat eller minskat under de senaste 12 månaderna och att omkring 20 procent säger att deras bokläsning har minskat under de senaste 12 månaderna. Detta innebär antingen att upplevelsen av att man har blivit mer intresserad av att läsa böcker inte betyder att man faktiskt läser mer böcker eller så betyder det att förändringen under en femårsperiod är så stor att det senaste årets läsande inte nödvändigtvis påverkar den.

Kvinnor (38 procent) har mer än män (24 procent) ansett sig blivit mer intresserade av att läsa böcker under de senaste fem åren. Andelen män som blivit mindre intresserade av att läsa böcker är 13 procent och andelen kvinnor med den uppfattningen är 7 procent. Sett till ålder är det jämnt fördelat runt 30 procent i samtliga grupper med undantag av de mellan 15-19 (49 procent) och de mellan 20-29 (40 procent). Således ser vi en kraftigare ökning bland de yngre. När det gäller utbildningsnivå, subjektiv klass och förhållandet mellan storstad och landsbygd ser det ut som väntat. Lägsta andelen som anser sig blivit mer intresserade av bokläsning under de senaste fem åren återfinns bland lågutbildade, arbetare och boende på ren landsbygd. Skillnaderna mellan övriga utbildningsnivåer och klasser är dock små. Tydligast samband framträder i fråga om typ av hemort: andelen som blivit mer intresserad av bokläsning under de senaste fem åren ökar gradvis från 26 procent på ren landsbygd till 45 procent i storstad (se tabell 46).

Fördelat på läsfrekvens visar det sig att 50 procent av de som läser ofta anser att deras intresse för bokläsning ökat under de senaste fem åren och 25 procent av de sporadiska läsarna uppger samma sak. När det gäller icke-läsarna är det inte så underligt att en så stor andel som 22 procent anger att de blivit mindre intresserade av att läsa böcker. Här kan säkerligen en stor grupp återfinnas som kanske inte kan läsa längre av hälsoskäl eller på grund av tidsbrist, förhållanden som givetvis kan förändras under en femårsperiod. Med icke-läsarna händer det minst: tre av fyra anser att deras intresse för bokläsning är oförändrat (se tabell 46).

Bland de som säger sig ha blivit mer intresserade av att läsa böcker finns en större andel pocketboksläsare än läsare av andra böcker. Mellan 40 till 58 procent av pocketboksläsarna säger sig ha blivit mer intresserade av bokläsning under de senaste fem åren medan andelen läsare av andra böcker som uppger samma sak är mellan 34-48 procent. Dessutom är det en högre andel läsare av andra böcker som säger att bokläsningens intresse är oförändrat än det är bland pocketboksläsarna. Ett rimligt antagande är således att en betydande del av det ökade intresset för bokläsning är kopplat till läsande av pocketböcker (se tabell 46).

Det finns dock förändringar i livet som är mer påtagliga och mer omvälvande än huruvida man har blivit mer intresserad av att läsa böcker. En sådan förändring är att under livets gång göra en så kallad klassresa. Genom att sammanfoga variabeln uppväxthem med variabeln utbildning kan vi se skillnader mellan de som har vuxit upp i arbetarhem som idag är lågutbildade och de som har vuxit upp i arbetarhem och idag är högutbildade. Det som tydliggörs genom nedanstående uppställning är att den nuvarande utbildningsnivån är mer avgörande för bokläsningen och uppfattningen om varför många inte läser böcker än uppväxthemet. Med andra ord har nuvarande klass större betydelse än uppväxthem. Skillnaden mellan hög- och lågutbildade som vuxit upp i arbetarhem är mycket stor. Det är 26 procentenheter fler frekventa läsare och 28 procentenheter färre icke-läsare bland de högutbildade med arbetarbakgrund än bland de lågutbildade med samma bakgrund. Faktum är att likheterna mellan högutbildade med arbetarbakgrund, högutbildade i allmänhet och akademiker/högrestjänstemän är slående. När det gäller bokläsningens frekvens ligger de med arbetarbakgrund endast någon procentenhet lägre än de övriga två grupperna. Bland de lågutbildade med arbetarbakgrund är det fler icke-läsare än frekventa läsare (se figur 27 och tabell 47).

Figur 27. Effekt av uppväxt och utbildning på bokläsning och inställningen till påståendet "många saknar tradition hemifrån att läsa böcker" 2003 (procent)

Uppvuxen i arbetarhem	Bokläsningsfrekvens		
	Läser ofta	Läser sporadiskt	Läser aldrig
Lågutbildad	29	39	32
Högutbildad	55	41	4
Högutbildad (samtliga 2003)	57	40	3
Akademiker/ högre tjänsteman (nuvarande hem 2003)	58	39	3

Uppvuxen i arbetarhem	Inställning till påståendet "många saknar tradition hemifrån att läsa böcker" som förklaring till varför många inte läser böcker		
	Spelar stor roll	Varken/eller	Spelar liten roll
Lågutbildad	58	24	18
Högutbildad	89	7	4
Högutbildad (samtliga 2003)	89	8	3
Akademiker/högre tjänsteman (nuvarande hem 2003)	88	8	4

Med tanke på att det är så få lågutbildade med arbetarbakgrund som läser böcker i någon större utsträckning är det intressant att notera den andra aspekten av ovanstående tabell, nämligen uppfattningen om hur bakgrunden påverkar bokläsningen. Mest anmärkningsvärt är att de högutbildade med arbetarbakgrund tror exakt lika mycket på denna förklaring som akademiker/högre tjänstemän och högutbildade i allmänhet medan lågutbildade med arbetarbakgrund ställer sig mer tveksamma (se figur 27 och tabell 48). Detta trots att de till ytan sett delar samma typ av uppväxt. Här skall man dock betänka att det inte är alla arbetarhem som är boklösa och att det mycket väl kan finnas ett samband mellan bokläsningsvanorna i uppväxthemmet, vare sig det är ett arbetarhem eller ett akademikerhem, och den utbildningsnivå man som vuxen uppnår. Som tidigare noterats läser 32 procent av människor i arbetarfamilj idag någon bok minst en gång i veckan och 2002 var det 12 procent av denna grupp som hade mer än 12 hyllmeter böcker i sina hushåll. Ett möjligt sätt att se på detta är att bokläsning är utbildning, eller åtminstone leder det till högre utbildning oavsett bakgrund.

5. Sammanfattning

Det är problematiskt att se någon direkt effekt av bokmomssänkningen. Det har att göra med att det samtidigt sker andra stora förändringar på bokmarknaden, med nya försäljningsställen och förlagens satsningar på billiga pocketutgåvor och att dessa förändringar tycks ha haft en positiv inverkan på bokläsningen redan innan momssänkningen. Därför är det svårt att säkert säga vad som är en effekt av momssänkningen och vad som är resultatet av bokmarknadens förändring och ansiktslyftningen för boken som produkt. Sannolikt är dock den ökning i bokläsning som uppmätts mellan 1999 och 2003 en samverkande effekt av att boken har blivit billigare och mer lättillgänglig.

Svenska folket läser idag mer böcker än de gjorde i slutet på 1980-talet. Det handlar främst om att de som tidigare läste böcker bara då och då nu gör det mer regelbundet, men det är fortfarande så att ungefär var sjunde svensk överhuvudtaget aldrig läser böcker. Det ökade läsandet är således främst en följd av att de tidigare sporadiska läsarna nu läser oftare och är främst koncentrerat till de senaste åren.

När det gäller gruppskillnader återkommer kända mönster. Kvinnor läser mer böcker än män, högutbildade mer än lågutbildade, högre tjänstemän och akademiker mer än arbetare och storstadsbor mer än människor på landsbygden. Om man ser till ålder så finns det flest bokläsare bland ungdomar mellan 15 till 19 år. Sett till hela undersökningsperioden 1988-2003 läser de flesta av dem dock inte särskilt ofta. Den höga andelen sporadiska läsare bland de yngsta kan antagligen förklaras med att många av dem befinner sig i någon form av utbildning. Mellan 2002 och 2003 sker dock en kraftig ökning av läsandet i denna grupp från 29 till 39 procent frekventa bokläsare. Detta kan till viss del härledas till en ökad konsumtion av pocketböcker.

Var man bor – på landet, i mindre tätort eller i storstad – visade sig inte ha någon betydelse för frekvensen av bokläsning. Däremot inverkar det på hur man får tillgång till det man läser. Ju mer urban omgivningen är, desto mer benägen är man att spontant handla det man läser. Med försäljningsställen som kiosker, pressbyråer, pocketshop och Seven Eleven, som har ett stadigt ökande utbud av böcker blir det lättare att ta till sig något att läsa. På landsbygden, där detta utbud är mycket mer begränsat, köper man generellt sett det man läser på ett mer regelbundet sätt och är i större utsträckning med i bokklubbar.

Överlag råder positiva trender för bokläsningen i Sverige. Men de grundläggande sociala läsmönstren har inte ändrats. Arbetare och lågutbildade läser i mindre utsträckning än högutbildade och akademiker. Att läsningen har ökat 2003 innebär framförallt en ökning på höjden och inte på bredden. Läsningsen har inte direkt spridit sig till de som inte har vana av att läsa böcker. De traditionella storconsumenterna av böcker, som också kan antas haft störst intresse av att följa debatten kring moms-sänkningen, har däremot ökat sin konsumtion ytterligare. Trots att priset på skönlitteratur 2003 hade sjunkit med omkring 10 procent sedan före momssänkningen (SCB 2004) så är det fortfarande 69 procent som tror att människor skulle köpa mer böcker om de vore billigare. Detta kombinerat med att 14 till 17 procent inte har någon uppfattning om frågor som rör momssänkningen samt att drygt hälften tror att folk inte läser för att böcker är för dyra tyder på en bristande medvetenhet om att det faktiskt har blivit billigare att köpa böcker. Trots att en pocketbok idag kan köpas för omkring 30-50 kronor ses boken av många som en sorts lyxartikel. Visserligen är det vanskligt att göra prisjämförelser bakåt i tiden, men för att ge en uppfattning om hur priset på böcker har utvecklats kunde man 1931 få tre och en halv biobiljetter till priset av en bok och 1970 kunde man få sex biobiljetter för samma pris som en bok (Lönnroth & Johannesson s.25). Idag kostar det alltså med motsvarande jämförelse istället mellan två till tre pocketböcker för en biobiljett. Trots detta uppfattas böcker idag som dyra och omkring en sjundedel av befolkningen förblir icke-läsare. Så är det 2003 och så har det sett ut de senaste 15 åren.

Om man ser till de senaste fem åren så har dock mycket hänt när det gäller bokläsning. Inom bokbranschen sker stora strukturella förändringar och framförallt har det hänt mycket med medieformatet, innehållet och försäljningsmöjligheterna. Internet har gjort sitt intåg och vi har idag antagligen bara sett början på vad det kommer att ha för effekt på övrig mediekonsumtion. Under nittio-talet och början av 2000-talet har bokförlagen satsat stort på att bredda målgruppen genom snabb utgivning av billigare pocketböcker och nya distributionsvägar. Vad dessa förändringar kommer att innebära i det långa loppet är idag ovisst. Det som dock är tydligt sett till utvecklingen under de senaste fem åren är att det frekventa bokläsandet ökar sakta men säkert medan andelen som aldrig läser böcker förblir lika stor. Momssänkningen har dock haft positiv inverkan på svenska folkets läsvanor när det gäller böcker och denna förändring i kombination med övrig utveckling bådär gott inför framtiden. Ett par starka år då läsandet är på frammarsch kan skapa vanor som sitter i livet ut.

Prisinriktade åtgärder som att sänka momsen på böcker gynnar främst de som redan är intresserade av att läsa och köpa dem. De läser mer nu i 2000-talets början än de har gjort de senaste femton åren.

Men de som inte är intresserade av böcker lockas inte i någon större utsträckning av lägre priser. Under hela undersökningsperioden är det en sjundedel av befolkningen som inte läser böcker och 2003 är det ungefär lika många som aldrig köper böcker. Att en prissänkning främst lockar intresserade konsumenter och inte de som är ointresserade är inget unikt fenomen för böcker (jfr bl.a. Mesak & Clelland 1979 och Ainslie & Rossi 1998). För att locka till läsning handlar det snarare om format, innehåll och genre. Läsande och vanan därav följer som vi i flera avseenden har sett en stigande skala från pocketböcker och lättare genrer som deckare/thrillers och vidare till romaner och inbundna böcker. De mest ovana läsarna attraheras främst nerifrån denna skala och de riktiga bokslukarna håller sig främst till dess övre delar. Denna skala är givetvis inte absolut och dess delar är framförallt inte ömsesidigt uteslutande – de som läser mycket tenderar till exempel att läsa mycket av allt – men den ger en idé om var en förändring skall till för att bryta vanan av icke-läsande.

Referenser

- Ainslie, Andrew; Rossi, Peter E. (1998) Similarities in Choice Behavior across Product Categories, *Marketing Science*, 17(1998)2, 91-106.
- Bergström, Annika (2004) *Internetanvändningens fas II*, i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Ju mer vi är tillsammans. Tjugosju kapitel om politik, medier och sambälle : SOM-undersökningen 2003*. Göteborg: SOM-institutet (SOM-rapport nr 34).
- Effekter av sänkt mervärdesskatt på böcker och tidskrifter – underlag till Bokpriskommissionen* (2004) Stockholm: Statistiska Centralbyrån (Delrapport 5 av 6).
- Hadenius, Stig & Weibull, Lennart (2003) *Massmedier. En bok om press, radio och TV*. Stockholm: Albert Bonniers förlag (8: e upplagan).
- Lönnroth, Lars & Johannesson, Hans-Erik (1997) *Den Svenska Litteraturen VII – Bokmarknad, bibliografier, samlingsregister*. Stockholm: Bonnier Alba.
- Mesak, Hani I. & Clelland, Richard C. (1979) A Competitive Pricing Model. *Management Science*, 25(1979)11, 1057-1068.
- Nordicom-Sveriges Mediebarometer 1993* (1994) Göteborg: Nordicom.
- Rogers, Everett. M. (1995) *Diffusions of Innovations*. New York: Free Press
- SOU 1972:20 *Läs och bokvanor i fem svenska sambällen. Litteraturutredningens läsvanestudier*. Stockholm : Liberförlag/Allmänna förl. (1968 års litteraturutredning).

Bilaga 1: Tabeller

Bokläsning

- Tabell 1. Bokläsningsfrekvens 1988-2003 (%)
- Tabell 2. Tog del av bok under gårdagen 2002 och 2003 (%)
- Tabell 3. Regelbunden bokläsning - minst en gång i månaden (%)

Bokläsaren

- Tabell 4. Bokläsning fördelat efter kön 1988-2003 (%)
- Tabell 5. Regelbunden bokläsning bland män och kvinnor (%)
- Tabell 6. Bokläsning fördelat efter ålder 1988-2003 (%)
- Tabell 7. Bokläsning fördelat efter utbildning 1996-2003 (%)
- Tabell 8. Bokläsning fördelat efter subjektiv klass 1988-2003 (%)
- Tabell 9. Bokläsning fördelat på kön och klass 2003 (%)
- Tabell 10. Bokläsning fördelat på sysselsättning 2003 (%)
- Tabell 11. Bokläsning fördelat på stad och landsbygd 1991-2003 (%)

Boken

- Tabell 12. Tillgång till böcker i hushållet 2002 (%)
- Tabell 13. Hyllmeter böcker i hushållet i olika grupper 2002 (%)
- Tabell 14. Hyllmeter böcker bland samboende och ensamstående kvinnor och män 2002 (%)
- Tabell 15. Tillgång till lästa böcker 2002 (%)
- Tabell 16. Olika faktorerers inverkan på bokköp. Andel som anser faktorn vara mycket eller ganska viktig fördelat på olika grupper 2003 (%)
- Tabell 17. Demografisk spridning bland de som angett att de inte brukar köpa böcker 2003 (%)
- Tabell 18. Läst och köpt pocketbok respektive annan bok 2002-2003 (%)
- Tabell 19. Vem läste pocketböcker 2002-2003? (%)
- Tabell 20. Vem läste andra böcker 2002-2003? (%)
- Tabell 21. Läsning av böcker i olika genrer 2003 och 2002 (%)
- Tabell 22a. Läsning av böcker i olika genrer 2002 (%)
- Tabell 22b. Läsning av böcker i olika genrer fördelat på demografiska grupper 2003 (%) (2002 års siffror inom parantes)
- Tabell 22c. Läsning av olika genrer fördelat på bokläsningsfrekvens 2003 (%)
- Tabell 23. Bokläsning mot läsning av specifika titlar 1990 (%)
- Tabell 24. Läsning av specifika boktitlar mot bakgrundsvariabler 1990 (%)
- Tabell 25a. Attityder till bokläsning 2002-2003 (%)
- Tabell 25b. Attityd till bokläsning kontra tidskriftsläsning 2003 (%)
- Tabell 26. Attityder till bokläsning 2002 (%)
- Tabell 27. Attityder till bokläsning fördelat på kön 2002 (%)
- Tabell 28. Attityder till bokläsning fördelat på kön 2003 (%)
- Tabell 29. Andel som instämmer i påståenden om bokläsning fördelat på ålder 2002 (%)
- Tabell 30. Attityder till bokläsning fördelat på ålder 2003 (%)
- Tabell 31. Attityder till bokläsning fördelat på utbildningsnivå 2003 (%)
- Tabell 32. Attityder till bokläsning fördelat på subjektiv klass 2002 (%)
- Tabell 33. Attityder till bokläsning fördelat på subjektiv klass 2003 (%)
- Tabell 34. Attityder till bokläsning fördelat på boende i stad och på landsbygd 2003 (%)

- Tabell 35. Bedömning av möjliga orsaker till att många inte läser böcker fördelat på demografi 2003 (procentuell andel som tror att det spelar stor roll respektive liten roll)
- Tabell 36. Bedömning av möjliga orsaker till att många inte läser böcker fördelat på bokläsningsfrekvens 2003 (%)
- Tabell 37. Inställning till förslaget: "subventionera priset på böcker" 2003 (procent och balansmått)
- Tabell 38. Ökat eller minskat under 2003 – bokläsning och bokköp (%) (2002 inom parentes)
- Tabell 39. Uppskattning av individuellt förändrade bokläsningsvanor i förhållande till bokläsningsfrekvens 2002-2003 (%)
- Tabell 40a. Ökat eller minskat – bokläsning bland frekventa läsare under 2003 fördelat på demografi (%)
- Tabell 40b. Ökat eller minskat – bokläsning bland sporadiska läsare under 2003 fördelat på demografi (%)
- Tabell 41. Ökat/minskat: bokläsning i förhållande till bokköp 2002-2003 (%)
- Tabell 42. Ökat/minskat: bokläsning i förhållande till bokköp fördelat på kön 2002-2003 (%)
- Tabell 43. Bokköp fördelat på läsfrekvens och uppfattningen om förändrade bokköpsvanor 2002 (%)
- Tabell 44. Attityder till bokläsning fördelat på läsfrekvens och uppfattningen om förändrade bokköpsvanor 2002 (%)
- Tabell 45. Andel som uppger att deras bokläsning har ökat respektive minskat som ett resultat av internetanvändning fördelat på olika grupper 2003 (%)
- Tabell 46. Förändring under de senaste fem åren: blivit mer-/mindre intresserad av att läsa böcker 2003 (%)
- Tabell 47. Bokläsning mot uppväxthem och utbildning 2003 (%)
- Tabell 48. Inställning till påståendet "många saknar tradition hemifrån av att läsa böcker" som förklaring till varför många inte läser böcker, ställt mot uppväxthem och utbildning 2003 (%)

Bilaga 1

Tabeller

Ofta = En eller flera gånger per vecka under de senaste 12 månaderna.

Sporadiskt = Minst någon gång under de senaste 12 månaderna men inte mer än någon gång per månad.

Aldrig = Ingen gång under de senaste 12 månaderna.

Tabell 1. Bokläsningsfrekvens 1988-2003 (procent)

År	Aldrig	Sporadiskt	Ofta	Totalt
1988	12	58	30	1 556
1989	10	56	34	1 535
1990	12	56	32	1 535
1991	14	55	31	1 523
1992	12	57	31	1 848
1993	14	58	28	1 823
1994	13	57	30	1 654
1995	14	56	30	1 722
1996	16	54	30	1 697
1997	13	57	30	1 668
1998	15	53	32	3 455
1999	14	55	31	3 331
2000	12	53	35	3 375
2001	12	51	37	3 439
2002	14	47	39	3 388
2003	15	44	41	3 499

Tabell 2. Tog del av bok under gårdagen 2002 och 2003 (procent)

	Tog del av bok igår		Antal svar
	Ja	Nej	
2002	49	51	1 766
2003	44	56	1 810

Kommentar: Frågan ställd år 2002 och 2003 i samband med andra alternativa medier under gårdagen samt ett antal möjliga situationer då man kan ha tagit del av medierna.

Tabell 3. Regelbunden bokläsning – minst en gång i månaden (procent)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Minst 1 gång/ månad	51	57	53	50	50	47	49	49	48	48	49	50	55	55	56	57
Mer sällan/ aldrig	49	43	47	50	50	53	51	51	52	52	51	50	45	45	44	43
Antal svar	1 556	1 535	1 535	1 523	1 848	1 823	1 654	1 722	1 697	1 688	3 455	3 331	3 375	3 439	3 391	3 499

Tabell 4. Bokläsning fördelat efter kön 1988-2003 (procent)

År	Män			Kvinnor		
	Aldrig	Sporadiskt	Ofta	Aldrig	Sporadiskt	Ofta
1988	20	59	21	12	53	35
1989	16	58	26	8	52	41
1990	18	58	23	9	52	39
1991	22	56	22	9	52	39
1992	17	60	23	10	52	38
1993	20	59	20	10	55	34
1994	19	59	21	10	53	37
1995	21	57	22	9	54	37
1996	23	56	21	12	51	37
1997	21	56	23	9	56	35
1998	23	53	24	12	50	38
1999	20	59	21	12	48	40
2000	20	54	26	10	48	42
2001	20	55	25	8	45	46
2002	21	51	28	7	44	49
2003	22	49	29	9	39	52

Tabell 5. Regelbunden bokläsning bland män och kvinnor (procent)

	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Män	40	49	43	40	40	37	37	39	38	39	39	39	44	43	44	44
Kvinnor	61	65	63	60	62	56	60	60	57	57	60	61	65	68	67	69

Fråga: Hur ofta har Du under de senaste 12 månaderna gjort följande? – Läst någon bok.

Kommentar: Svarsskalan är sjugradig och går från ingen gång till någon gång under de senaste 12 månaderna, någon gång i halvåret, någon gång i kvartalet, någon gång i månaden, någon gång i veckan och slutligen flera gånger i veckan. Här har de tre sistnämnda svarsalternativen tolkats som regelbunden bokläsning.

Tabell 6. Bokläsning fördelat efter ålder 1988-2003 (procent)

År	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-85
1988							
Aldrig	8	13	15	17	19	17	24
Sporadiskt	60	54	58	55	58	59	48
Ofta	32	34	27	28	23	25	29
1989							
Aldrig	7	9	8	14	14	12	20
Sporadiskt	61	56	57	50	56	57	46
Ofta	32	35	35	37	30	31	35
1990							
Aldrig	8	13	16	12	16	12	17
Sporadiskt	61	56	51	53	59	59	46
Ofta	31	31	32	34	26	30	37
1991							
Aldrig	10	14	16	14	17	15	20
Sporadiskt	58	55	54	58	52	52	46
Ofta	34	31	30	28	31	33	34
1992							
Aldrig	6	14	14	12	16	13	22
Sporadiskt	76	52	57	56	60	52	46
Ofta	18	34	29	32	25	35	32
1993							
Aldrig	10	18	17	16	14	13	15
Sporadiskt	75	55	56	57	57	58	51
Ofta	16	27	27	27	29	28	34
1994							
Aldrig	8	12	16	14	15	17	21
Sporadiskt	71	63	53	58	50	53	49
Ofta	21	25	31	29	35	30	30
1995							
Aldrig	7	16	13	15	16	17	19
Sporadiskt	67	56	59	56	53	49	50
Ofta	26	28	28	29	31	35	32
1996							
Aldrig	9	15	16	19	21	16	24
Sporadiskt	72	54	53	52	52	50	46
Ofta	19	32	31	30	27	34	30
1997							
Aldrig	10	11	17	16	16	15	19
Sporadiskt	64	56	54	55	61	53	51
Ofta	25	34	29	30	23	32	30
1998							
Aldrig	9	19	16	16	19	16	23
Sporadiskt	68	55	56	50	50	50	41
Ofta	23	27	28	34	33	34	36
1999							
Aldrig	9	13	16	14	18	18	21
Sporadiskt	69	59	55	54	50	51	42
Ofta	22	28	29	32	32	32	36
2000							
Aldrig	6	11	13	13	15	18	22
Sporadiskt	62	54	57	53	48	48	45
Ofta	33	35	31	35	37	34	34
2001							
Aldrig	8	11	15	13	15	14	18
Sporadiskt	61	51	51	46	52	49	48
Ofta	32	38	34	41	33	38	35
2002							
Aldrig	8	12	13	14	18	14	25
Sporadiskt	63	48	49	46	45	44	43
Ofta	29	40	38	40	37	43	32
2003							
Aldrig	9	12	14	15	17	18	21
Sporadiskt	52	52	43	42	40	43	37
Ofta	39	36	43	43	43	39	42

Tabell 7. Bokläsning fördelat efter utbildning 1996-2003 (procent)

År	Låg	Medellåg	Medelhög	Hög
1988				
Aldrig	28	16	8	4
Sporadiskt	54	62	60	46
Ofta	19	22	32	50
1989				
Aldrig	22	12	4	2
Sporadiskt	53	60	60	43
Ofta	25	28	36	54
1990				
Aldrig	21	16	7	5
Sporadiskt	57	55	59	47
Ofta	23	29	34	48
1991				
Aldrig	23	18	11	3
Sporadiskt	54	57	55	48
Ofta	24	26	34	48
1992				
Aldrig	24	15	7	4
Sporadiskt	56	63	59	44
Ofta	20	22	34	52
1993				
Aldrig	23	21	9	4
Sporadiskt	57	57	62	52
Ofta	20	21	30	44
1994				
Aldrig	25	18	7	3
Sporadiskt	54	57	63	52
Ofta	21	24	30	45
1995				
Aldrig	26	20	10	4
Sporadiskt	53	56	60	51
Ofta	21	24	30	45
1996				
Aldrig	26	20	10	4
Sporadiskt	54	50	58	50
Ofta	20	30	32	46
1997				
Aldrig	22	13	10	5
Sporadiskt	57	61	59	50
Ofta	21	26	31	46
1998				
Aldrig	24	22	10	4
Sporadiskt	51	54	56	50
Ofta	25	23	34	47
1999				
Aldrig	23	19	9	4
Sporadiskt	51	58	59	50
Ofta	26	23	33	46
2000				
Aldrig	22	15	7	4
Sporadiskt	53	59	55	43
Ofta	25	27	39	53
2001				
Aldrig	22	15	8	2
Sporadiskt	52	55	52	45
Ofta	27	29	40	53
2002				
Aldrig	26	19	9	2
Sporadiskt	46	52	49	43
Ofta	28	29	42	55
2003				
Aldrig	30	16	9	3
Sporadiskt	41	49	41	40
Ofta	29	36	48	57

Tabell 8. Bokläsning fördelat efter subjektiv klass 1988-2003 (procent)

År	Arbetare	Tjänsteman	Företagare	Högre tjänsteman / akademiker
1988				
Aldrig	20	10	16	4
Sporadiskt	56	58	60	52
Ofta	24	32	24	44
1989				
Aldrig	15	5	14	1
Sporadiskt	57	59	50	47
Ofta	28	36	36	52
1990				
Aldrig	20	6	12	1
Sporadiskt	55	60	53	52
Ofta	25	34	35	47
1991				
Aldrig	21	8	19	2
Sporadiskt	55	53	52	53
Ofta	24	39	29	45
1992				
Aldrig	19	6	14	3
Sporadiskt	56	62	55	47
Ofta	25	31	31	50
1993				
Aldrig	20	9	19	4
Sporadiskt	58	61	57	46
Ofta	22	30	24	50
1994				
Aldrig	21	6	17	2
Sporadiskt	57	57	61	51
Ofta	22	37	22	47
1995				
Aldrig	23	7	14	3
Sporadiskt	54	59	59	48
Ofta	23	34	27	49
1996				
Aldrig	23	11	20	5
Sporadiskt	53	54	56	47
Ofta	24	35	24	48
1997				
Aldrig	23	8	12	3
Sporadiskt	56	59	55	51
Ofta	21	33	33	46
1998				
Aldrig	26	10	17	3
Sporadiskt	52	53	54	48
Ofta	22	37	29	49
1999				
Aldrig	22	9	13	3
Sporadiskt	55	54	57	54
Ofta	23	37	30	43
2000				
Aldrig	20	8	13	3
Sporadiskt	55	53	49	41
Ofta	25	39	38	56
2001				
Aldrig	20	8	12	2
Sporadiskt	51	52	54	44
Ofta	29	40	34	54
2002				
Aldrig	21	7	11	2
Sporadiskt	50	46	54	40
Ofta	29	47	35	58
2003				
Aldrig	23	9	15	3
Sporadiskt	45	42	46	39
Ofta	32	49	39	58

Tabell 9. Bokläsning fördelat på kön och klass 2003 (procent)

	Läst någon bok			Antal svar
	Aldrig	Sporadiskt	Ofta	
Kvinnor/arbetare	15	43	42	757
Män/arbetare	32	45	23	703
Kvinnor/akademiker	2	30	68	252
Män/akademiker	5	47	48	241

Tabell 10. Bokläsning fördelat på sysselsättning 2003 (procent)

	Läst någon bok			Antal svar
	Aldrig	Sporadiskt	Ofta	
Förvärvsarbetande	14	48	38	1 895
Arbetslös/arbetsmarknadspolitiska åtgärder	24	42	34	795
Övriga	10	49	41	589

Kommentar: Till kategorin övriga räknas studerande och pensionärer.

Tabell 11. Bokläsning fördelat på stad och landsbygd 1991-2003 (procent)

År	Ren landsbygd				Mindre tätort				Stad eller större tätort				Stockholm, Göteborg, Malmö			
	A	S	O	n	A	S	O	n	A	S	O	n	A	S	O	n
1991	25	50	25	301	17	55	28	579	13	55	32	477	5	53	42	177
1992	22	58	20	348	14	58	28	692	11	55	34	596	7	51	42	239
1993	24	52	24	358	16	58	26	666	12	61	26	577	7	54	39	218
1994	20	54	26	309	16	57	27	587	13	57	29	552	6	55	39	220
1995	17	65	18	313	16	68	16	580	12	67	21	535	6	67	27	215
1996	23	52	25	351	20	53	27	594	13	55	32	545	13	51	36	224
1997	21	54	25	338	15	59	26	553	15	52	33	574	9	59	32	217
1998	21	54	25	781	23	48	29	560	15	52	33	1 643	12	50	38	513
1999	21	53	26	524	17	56	27	773	15	52	33	1 515	10	55	35	499
2000	22	50	28	557	17	54	29	779	12	51	36	1 596	9	49	42	491
2001	21	50	29	523	16	52	32	810	13	50	37	1 112	9	48	43	966
2002	21	48	31	534	18	48	34	819	13	47	40	1 558	13	42	45	563
2003	22	42	36	556	21	45	34	864	12	45	43	1 529	10	39	51	524

Kommentar: A = Aldrig, S = Sporadiskt, O = Ofta, n = Antal svar

Tabell 12. Tillgång till böcker i hushållet 2002 (procent)

	Ej tillgång till böcker i hushållet	Tillgång till böcker i hushållet	Antal svar
Totalt	5	95	1 770
Kön			
Män	5	95	818
Kvinnor	4	96	952
Ålder			
15-19	2	98	104
20-29	3	97	242
30-39	3	97	271
40-49	3	97	297
50-59	3	97	354
60-69	6	94	265
70-79	11	89	182
80-85	20	80	55
Utbildning			
Låg	8	92	792
Medelhög	3	97	413
Hög	0	100	520
Subjektiv klass			
Arbetarhem	7	93	745
Tjänstemannahem	1	99	458
Företagarhem	3	97	144
Högre tjänsteman-/akademikerhem	1	99	253
Stad/landsbygd			
Ren landsbygd	7	93	283
Mindre tätort	6	94	409
Stad eller större tätort	3	97	786
Stockholm, Göteborg, Malmö	4	96	259
Sysselsättning			
Förvärvsarbetande	2	98	959
Arbetslös/arbetsmarknadspolitiska åtgärder	10	90	406

Kommentar: Frågan endast ställd 2002.

Tabell 13. Hyllmeter böcker i hushållet i olika grupper 2002 (procent)

	Inga	<1 meter	1-2 meter	2-6 meter	6-12 meter	>12 meter
Samtliga	5	11	10	27	24	23
Män	6	14	10	26	24	20
Kvinnor	5	9	9	27	24	26
15-19	4	10	8	37	14	27
20-29	4	16	16	32	21	11
30-39	4	13	9	27	28	19
40-49	3	11	8	28	27	23
50-59	3	8	7	28	23	31
60-69	6	8	8	22	26	30
70-85	13	13	14	19	22	19
Lågutbildad	12	19	12	30	17	10
Medellågt utbildad	4	12	13	27	28	16
Medelhögt utbildad	3	10	10	30	23	24
Högutbildad	0	3	4	19	29	45
Arbetare	7	19	13	29	20	12
Tjänsteman	1	4	7	29	30	29
Företagare	3	3	6	32	30	26
Akademiker/högre tjänsteman	2	2	2	15	28	51
Ren landsbygd	9	14	11	25	19	22
Mindre tätort	6	14	11	27	22	20
Stad/större tätort	4	9	9	28	26	24
Stockholm/Göteborg/Malmö	4	8	7	26	24	31
Förvärvsarbetande	3	10	8	29	26	25
Arbetslös/arb.markn.åtgärder	11	12	13	20	24	21

Kommentar: Procentsatsen beräknad på alla som besvarat frågan. Siffrorna skiljer sig ifrån förra årets rapport eftersom procentsatsen då endast beräknades på de som tidigare sagt sig ha tillgång till böcker i hushållet.

Tabell 14. Hyllmeter böcker bland samboende och ensamstående kvinnor och män 2002 (procent)

	Antal hyllmeter böcker i hushållet			Summa procent	Antal svar
	< 1 meter	1-6 meter	> 6 meter		
Samboende män	17	35	48	100	597
Ensamstående män	28	39	33	100	213
Samboende kvinnor	13	34	53	100	627
Ensamstående kvinnor	15	41	44	100	307

Kommentar: Frågan endast ställd 2002. Procentsatsen beräknad på de 95 procent som sagt sig ha tillgång till böcker i hushållet.

